

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište”

IZVJEŠTAJ O POSLOVANJU
(Izvještaj o radu sa Izvještajem o finansijskom poslovanju)

KJU „PORODIČNO SAVJETOVALIŠTE“
ZA 2016. GODINU

Sarajevo, april 2017. godine

I UVODNI DIO

Izvještaj o poslovanju Kantonalne javne ustanove „Porodično savjetovalište“ za 2016. godinu, koji obuhvata Izvještaj o radu sa izvještajem o finansijskom poslovanju, daje pregled aktivnosti koje je ova Ustanova realizirala u periodu od 01.01.2016. do 31.12.2016. godine, kao i pregled utroška finansijskih sredstava odobrenih za KJU „Porodično savjetovalište“ u okviru Budžeta Kantona Sarajevo za 2016. godinu.

Sve aktivnosti koje su opisane u tekstu koji slijedi izvršene su u skladu sa Programom rada Ustanove za 2016. godinu, za koji se može reći da je najvećim dijelom realiziran. Također, tu su i poslovi koji nisu obuhvaćeni Programom rada ali ulaze u okvir djelovanja ove Ustanove i realizirani su prema ukazanim potrebama, u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima koji tretiraju poslovanje ove Ustanove.

Poslovi primarne prevencije, pored dosadašnjih kontinuiranih projekata, u ovoj godini su inovirani posebno u segmentu saradnje sa osnovnim i srednjim školama u Kantonu Sarajevo koja se odnosi na predavanja za nastavnike. Na osnovu dosadašnjeg iskustva posebno se izdvajaju teme „Stres kod nastavnika“ i „Komunikacija u odnosu nastavnik-učenik“. Također, pokrenuti su i novi projekti koji tretiraju prevenciju ovisnosti kod mladih posebno ovisnost o internetu i kockanju. U okviru poslova primarne prevencije realiziran je i veliki broj vanprogramskih aktivnosti koje su nastale kao rezultat nastojanja da se odgovori na sve zahtjeve i potrebe koji se od strane institucija, organizacija ali i građana upućivane prema KJU „Porodično savjetovalište“.

Savjetodavno-terapeutski rad kao strukturiran proces usmjeren na promjenu interakcija porodičnog sistema odvijao se u profesionalnom odnosu savjetnika-terapeuta i korisnika usluga. Ove usluge su pružene svim osobama koje su imale poteškoće i probleme na planu individualnog funkcioniranja ili u odnosu sa drugima, a koje su motivirane da postignu promjene kroz savjetodavno-terapeutski tretman. Kao i prethodnih godina, Savjetovalište je obavljalo svoje poslove poštujući etičke principe u ovoj oblasti, a prvenstveno princip **povjerljivosti podataka** vezanih za korisnika i sadržaj tretmana, te **princip dobrovoljnosti** za uključivanje u tretman.

Pored navedenog, značajan broj aktivnosti bio je usmjeren i na **suradnju** sa institucijama i organizacijama koje djeluju u sistemu socijalne zaštite, obrazovnim i odgojnim institucijama te institucijama iz kulture i zdravstva. S tim u vezi, u 2016. godini potpisan je i značajan broj sporazuma o saradnji koji definiraju okvire zajedničkog djelovanja Savjetovališta i drugih strana potpisnica ovih sporazuma.

Nastavljena su i intenzivirana promotivna djelovanja Ustanove kroz niz aktivnosti koje su detaljno opisane u nastavku teksta Izvještaja.

II   NORMATIVNI DIO

2.1.   Pravilnik o radu KJU “Porodično savjetovalište”

U skladu sa Zakonom o radu („Službene novine Federacije BiH“, broj 26/16), te odredbama Zakona o plaćama i naknadama u javnim ustanovama iz oblasti socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 17/15), Upravni odbor KJU „Porodično savjetovalište“ je, na prijedlog direktora, a uz prethodno obavljenu konsultaciju Sindikalne podružnice Ustanove, donio Pravilnik o radu KJU „Porodično savjetovalište“. Pravilnik je dostavljen resornom ministarstvu na saglasnost.

2.2.   Etički kodeks u savjetodavno-terapeutskom radu KJU „Porodično savjetovalište“

Cijeneći potrebu utvrđivanja normi koje su dužni da primjenjuju zaposlenici u obavljanju poslova iz segmenta savjetodavno-terapeutskega rada, a u skladu su etičkim principima utvrđenim od strane Evropske asocijacije za psihoterapiju, Upravni odbor je, na prijedlog direktora, donio Etički kodeks u savjetodavno-terapeutskom radu KJU „Porodično savjetovalište“.

III   TEMATSKI DIO

3.1.   IZVJEŠTAJI, PROGRAMI, PLANOVI

3.1.1.   Izveštaj o poslovanju KJU „Porodično savjetovalište“ za 2015. godinu

Izveštaj o poslovanju KJU „Porodično savjetovalište“ za 2015. godinu obuhvata Izveštaj o radu sa Izveštajem o finansijskom poslovanju Ustanove. Prilozi ovog dokumenta čine:

- Izveštaj o radu direktora KJU „Porodično savjetovalište“ 2015. godinu;
- Izveštaj o radu Upravnog odbora KJU „Porodično savjetovalište“ za 2015. godinu i
- Izveštaj o radu Nadzornog odbora KJU „Porodično savjetovalište“ za 2015. godinu.

Izveštaj o poslovanju KJU „Porodično savjetovalište“ za 2015. godinu dostavljen je resornom ministarstvu na dalju proceduru te je usvojen na sjednici Skupštine Kantona Sarajevo dana 30.05.2016. godine.

3.1.2.   Kvartalni izvještaji o radu KJU „Porodično savjetovalište“

Direktor Ustanove redovno je podnosio kvartalne izvještaje o radu Upravnom odboru koji je na svojim sjednicama ove izvještaje usvojio i podržao.

Izveštaji su obuhvatali detaljan kvartalni prikaz svih aktivnosti Ustanove realiziranih u periodu:

- oktobar-decembar 2015. godine;
- januar-mart 2016. godine;
- april-juni 2016. godine i
- juli-septembar 2016. godine.

3.1.3. Izvještaji o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovalište“

Tokom 2016. godine Upravnom odboru su dostavljani i periodični izvještaji o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovalište“, koje je ovaj Organ na svojim sjednicama jednoglasno usvojio.

Periodični izvještaji o izvršenju Budžeta podrazumijevaju:

- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovalište“ za period januar-decembar 2015. godine;
- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovalište“ za period januar-mart 2016. godine;
- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovalište“ za period januar-juni 2016. godine;
- Izvještaj o izvršenju Budžeta KJU „Porodično savjetovalište“ za period januar-septembar 2016. godine.

Svi izvještaji su prethodno, prije razmatranja na sjednici Upravnog odbora, razmatrani i prihvaćeni od strane Nadzornog odbora Ustanove.

3.1.4. Nacrt Programa rada KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu

Nacrt Programa rada KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu utvrđen je, na prijedlog direktora, na sjednici Upravnog odbora održanoj dana 20.09.2016. godine.

3.1.5. Program rada KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu

Program rada KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu utvrđen je na sjednici Upravnog odbora dana 13.10.2016. godine i isti je dostavljen resornom ministarstvu na dalju proceduru.

3.1.6. Finansijski plan KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu

U skladu sa usvojenim Budžetom Kantona Sarajevo za 2017. godinu, Upravni odbor Ustanove je, u mjesecu decembru 2016. godine, donio Finansijski plan KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu.

3.1.7. Plan javnih nabavki u KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu

U skladu sa odobrenim sredstvima u okviru Finansijskog plana KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu, donešen je Plan nabavki KJU „Porodično savjetovalište“ za 2017. godinu, nakon čega su pokrenute prve procedure u postupku javnih nabavki za 2017. godinu.

U skladu sa Smjernicama za izradu i provođenje Plana integriteta te Metodologijom izrade Plana integriteta, direktor Ustanove je imenovao Radnu grupu čiji je zadatak da sačini Plan integriteta Ustanove, i u tu svrhu da provede sve propisane aktivnosti kroz utvrđene obavezujuće faze u postupku izrade ovog dokumenta.

3.1.8. Plan djelovanja protiv korupcije u KJU „Porodično savjetovalište“

U januaru mjesecu 2016. godine, Ustanova je, u skladu sa Akcionim planom za borbu protiv korupcije Vlade Kantona Sarajevo 2015.-2019. godine, donijela Plan djelovanja protiv korupcije u KJU „Porodično savjetovalište“. Planom su utvrđene obavezujuće aktivnosti za Ustanovu, a sa ciljem doprinosa stvaranju pravne, etičke i profesionalne kvalitete rada.

3.1.9. Plan integriteta KJU „Porodično savjetovalište“

U skladu sa Smjernicama za izradu i provođenje Plana integriteta te Metodologijom izrade Plana integriteta, direktor Ustanove je imenovao Radnu grupu čiji je zadatak bio da sačini Plan integriteta Ustanove, i u tu svrhu da provede sve propisane aktivnosti kroz utvrđene obavezujuće faze u postupku izrade ovog dokumenta.

Svrha donošenja Plana integriteta, a koji predstavlja jednu od najmodernijih preventivnih metoda za uspostavu legalnog i etičkog kvaliteta rada, ogleda se u uspostavljanju antikorupcijskih mehanizama i vrijednosti koji će obezbijediti efikasno funkcioniranje Ustanove, i to kroz jačanje odgovornosti, pojačano poštivanje moralnih i etičkih principa u radu, pojednostavljenje procedura, povećanje transparentnosti u radu, te uvođenje efikasnog sistema nadzora i praćenja rada.

Također, svrha Plana jeste i da se **povećava zadovoljstvo u radu** i postigne **veća efikasnost** u obavljanju djelatnosti Ustanove.

Aktivnosti koje su bile u fokusu izrade ovog dokumenta:

- sticanje uvida u postojeće stanje integriteta u Ustanovi;
- identifikacija aktivnosti koje su osjetljive na nepravilnosti i korupciju;
- preporuke za poboljšanje integriteta Ustanove.

3.1.10. Izvještaj Komisije za popis sredstava, potraživanja i obaveza u KJU „Porodično savjetovalište“ sa stanjem na dan 31.12.2015. godine

Direktor Ustanove je imenovao iz reda zaposlenika Komisiju za popis sredstava, potraživanja i obaveza u KJU „Porodično savjetovalište“ za 2015. godinu. Komisija je u propisanom roku sačinila Izvještaj o izvršenom popisu sredstava, potraživanja i obaveza u KJU „Porodično savjetovalište“ sa stanjem na dan 31.12.2015. godine. Izvještaj je dostavljen Upravnom i Nadzornom odboru koji su ovaj dokument usvojili odnosno prihvatili, a potom Centralnoj popisnoj komisiji na dalju proceduru.

3.2. PRIMARNA PREVENCIJA

3.2.1. Projekt „Zajedno do uspjeha“

Generalni cilj: Prevencija mogućih rizičnih i nepoželjnih oblika ponašanja kod učenika osnovne škole kroz unapređenje znanja, vještina i kompetencija učesnika za izgradnju kvalitetnijeg saradničkog odnosa učenika, roditelja i nastavnika.

Specifični ciljevi:

1. Ukazati na prednosti, mogućnosti i značaj zajedničkog rada/saradnje između ova tri subjekta odgojno-obrazovnog procesa;
2. Prepoznati i definirati teškoće i zone konflikata između učenika, roditelja i nastavnika;
3. Kreirati i ponuditi efikasniji model saradnje ova tri subjekta;
4. Povećati stepen zajedničkog rada/saradnje učenika, roditelja i nastavnika.

Ciljna grupa: Učenici osnovne škole od 13 do 15 godina, njihovi roditelji, nastavnici i pedagozi osnovnih škola, koji su iskazali dovoljan stepen motivacije i interesiranja za uključanje u grupnu aktivnost.

U skladu sa preporukama iz evaluacionog izvještaja prethodnog ciklusa projekta, novi ciklus je realiziran u periodu novembar-decembar 2016. godine u **O.Š. „Aleksa Šantić“** za **24 učesnika**. Učesnici radionica bili su učenici VII, VIII i IX razreda, njihovi roditelji i nastavnici koji su iskazali motiviranost za učešće u radionicama i želju za poboljšanjem komunikacije i školskog uspjeha učenika. Realizirano je 6 interaktivnih radionica u trajanju od 90 minuta.

Radionički rad bio je fokusiran na jačanje uloga i odgovornosti učenika, roditelja i nastavnika kroz aktivno i ravnopravno učešće svih učesnika, a u cilju obuhvatnijeg praćenja razvoja djece, stimuliranja njihovih potencijala, prevencije neprihvatljivih oblika ponašanja i školskog neuspjeha, te razvoja pozitivnih stavova o životu, školi i učenju. S tim u vezi:

- Još u toku realizacije radionica evidentirane su određene pozitivne promjene kod učesnika projekta. Ravnopravnost sva tri subjekta u grupi, međusobno podržavanje, dogovaranje, te isti ciljevi učesnika, koji su se ogledali u pomoći učenicima u prevazilaženju određenih poteškoća sa školskim uspjehom i nepoželjnim oblicima ponašanja, prema iskazima učesnika su predstavljali velik podsticaj za pozitivne promjene u međusobnim odnosima svih učesnika.
- Iz uvida u ocjene na početku realizacije projekta i na kraju polugodišta evidentne su promjene u odnosu na školski uspjeh i vladanje učenika.
- Učesnici su osvijestili značaj i ulogu komunikacije u rješavanju svakodnevnih poteškoća i konflikta na relaciji učenik-roditelj-nastavnik i uvidjeli koliko nezainteresiranost samo jednog od njih može izazvati poteškoće u kvalitetu odnosa, a samim tim i utjecati na školski uspjeh.
- Ono što učesnici izdvajaju kao najveći učinak radionica su promjene u međusobnim odnosima, promjene u djetetovom odnosu prema uspjehu i učenju, bolje razumijevanje djetetovih potreba i gledišta, te osjećaj veće sigurnosti i samopouzdanja kod djece.

Na zadnjoj radionici upriličeno je snimanje tv priloga od strane predstavnika BHT1, te će snimljeni materijali (aktivnosti, izjave voditeljice projekta i učesnika) biti prikazani kao primjer dobre prakse u emisiji „Roditeljski sastanak“ početkom naredne godine. Finalna evaluacija projekta biti će urađena nakon dvomjesečnih sastanaka sa grupom tokom drugog školskog polugodišta.

3.2.2. Projekt: „Civilna hrabrost“

Generalni cilj projekta: suzbijanje maloljetničkog nasilja i jačanje civilne hrabrosti.

Specifični ciljevi projekta: unapređenje zajedništva, povjerenja, civilne hrabrosti, te unapređenje strategija protiv nasilja.

Ciljna grupa: djeca i mladi u dobi između 12 i 15 godina

U 2016. godini KJU „Porodično savjetovalište“ je realizirala projekt „Civilna hrabrost“ u dvije srednje škole: JU „Srednja škola za saobraćaj i komunikacije“ i JU „Srednja mašinska tehnička škola“. Održano je ukupno 14 radionica u trajanju od 45 do 60 minuta, sa **35 učenika** prvog razreda.

Kroz iskustveno i interaktivno podučavanje obrađene su teme: zajedništvo (poboljšanje sposobnosti komunikacije, tolerancije i sposobnosti empatije); povjerenje (preuzimanje odgovornosti, zajednička emocionalna iskustva); unapređenje strategija protiv nasilja (upoznavanje sa različitim oblicima nasilja, senzibilitet za žrtve, prepoznavanje faktora koji prepirku mogu dovesti do eskalacije, te ukazivanje na alternativne reakcije), unapređenje civilne hrabrosti (spoznaja optimalnog stava žrtve i pomagača; slika adekvatnog stava svjedoka; senzibilitet za nužne situacije i spoznaja važnosti civilne hrabrosti).

Nakon realizacije, urađena je evaluacija projekta na osnovu analize prikupljenih podataka i kvalitativnih odgovora (inicijalni i finalni upitnici znanja, osvrt učesnika na realiziranu radionicu, kao i voditeljske opservacije na realizirani projekt) koja je pokazala da se projekt u cijelini pokazao kao dobra osmišljena strategija u sprječavanju nasilja, te razvijanju i širenju tolerancije i razumijevanja razvojem svijesti kod mladih o prihvatanju različitosti i poštovanju drugog i drugačijeg. Naime, pozitivne učinke vidimo u ocjeni korisnosti ponuđenog sadržaja koji je je ocijenjen visokom prosječnom ocjenom 4,7 (na skali od 1 do 5), ali i u pojedinim segmentima projekta, prema kojem su učenici ocijenili da su zadovoljni organizacijom (4,6), realizacijom radionica (4,4), te korisnošću vlastitog učešća u radionicama (4,5). Za unaprijeđenje navedenog projekta bilo bi nužno promijeniti vremenski okvir realizacije (minimalno 90 minuta), te zbog specifičnosti sadržaja, ali i same ciljne grupe obezbjediti izdvojen prostor (fiskulturna sala ili veća učionica).

Također, nakon realizacije projekta u JU „Srednja škola za saobraćaj i komunikaciju“ na osnovu aktivnog učešća u radionicama i zainteresiranosti za sadržaj projekta izdvojeno je šest učenika koji su prošli dodatnu edukaciju kroz tri radionice s ciljem njihovog osnaživanja za pozitivno vršnjačko djelovanje i promociju civilne hrabrosti. Učenici će u 2017. godini kroz odjeljske zajednice nastaviti promociju i razvoj ovog projekta u školi čime će se povećati njegova obuhvatnost.

Kao dio promotivne kampanje ovog projekta i sprečavanja nasilja, u saradnji sa ekipom emisije „Roditeljski sastanak“ napravljen je i kratki film koji prikazuje simulacije vježbi, izjave učenika, kao i izjave voditelja i pedagoga škole. Film je prikazan na BHT1 televiziji.

3.2.3. Projekt „Mladi za mlade“

Generalni cilj: osposobljavanje adolescenata-lidera u dobi od 16-19 godina za pozitivno vršnjačko djelovanje u socijalnom okruženju.

Specifični cilj: edukacija adolescenata-lidera za prevenciju rizičnih pojava i nepoželjnih modela ponašanja kod adolescenata.

Ciljna grupa: Adolescenti u dobi od 16-19 godina, koji su identifikovani kao prirodni lideri, te mladi iz užeg i šireg okruženja educiranih lidera.

Tokom mjeseca januara 2016. godine urađena je evaluacija IX ciklusa projekta koja je rezultirala preporukama za unapređenje radioničkih sadržaja, te je u skladu s njima izvršena tematska i strukturalna

nadogradnja projekta. Tema koja je pridružena je *Prevenција ovisnosti - rizična ponašanja mladih*, što je u skladu sa iskazanim potrebama mladih koji su prošli kroz projekt u prethodnim ciklusima realizacije.

Deseti ciklus projekta realiziran je u J.U. „Gimnazija Obala“ sa 15 učenika II i III razreda ove škole, potencijalnih vršnjačkih lidera.

U ovom izvještajnom periodu realizirano je šest radionica projekta, a koje se odnose na liderstvo, stilove komunikacije, prevenciju ovisnosti - rizična ponašanja mladih, vrste nasilja sa fokusom na nasilje u adolescentskim vezama, medijaciju i liderstvo i rekapitulaciju znanja.

Nakon realizacije urađena je evaluacija projekta koja je pokazala sljedeće:

- Reduciranje i konkretizacija sadržaja o temi komunikacije doprinijelo je izvođenju više edukativnih vježbi kroz igre uloga gdje su učesnici dobili više prostora za uvježbavanje vještina aktivnog slušanja i asertivne komunikacije;
- Iako su učesnici unaprijedili svoja znanja o temi nasilja, nekolicina učesnika nije u potpunosti usvojila saznanja o tome od kojih granica nasilje počinje, te pojmove kao što su ignorisanje, posesivnost i tračanje ne smatraju nasilnim oblicima komuniciranja. To se može tumačiti velikom zastupljenošću takvog ponašanja u okruženju koje je postalo društveno prihvatljivo ponašanje, što upućuje na potrebu još detaljnijeg rada na ovoj oblasti;
- Radionica o temi rizična ponašanja mladih se pokazala potrebnom i veoma poželjnom, te su za nju učesnici iskazali veliku zainteresiranost obzirom da im nedostaje prilika da otvoreno razgovaraju o toj temi. Sadržaj radionice je usklađen sa dobi i potrebama učesnika, s namjerom da im se adekvatno pomogne u razumijevanju važnosti odgovornog ponašanja u cilju eliminiranja negativnih posljedica po njihovo zdravlje i razvoj;
- Zbog složenosti teme medijacije, iako su u potrebnoj mjeri upoznati sa procesom pregovaranja i medijacije, tehnikama i procesom izvođenja istih, učesnici su se izjasnili da bi bilo poželjno da se omogući više prostora za ozbiljnije vježbanje njene primjene
- Preporuka je da se u narednom ciklusu iznađu sredstva i mogućnosti za realizaciju planirane radionice u prirodi što bi znatno uticalo na jačanje povjerenja i zajedništva u grupi.

3.2.4. Projekt: „Moj izbor“

Generalni cilj: prevencija bračne i porodične disfunkcionalnosti.

Specifični ciljevi: prevencija rizičnih faktora u izboru i funkcioniranju partnerskih odnosa jačanjem kompetencija mladih za kvalitetan izbor partnera i izgradnju funkcionalnih partnerskih odnosa.

Ciljna grupa: mladi u dobi od 18 do 30 godina.

Posebna pažnja u okviru ovog projekta usmjerena je na obavještavanje potencijalnih učesnika i medijsku promociju njegovih sadržaja za zainteresirane polaznike radionica u sklopu projekta „Moj izbor“. Promotivni materijali su postavljeni na info pultovima na Fakultetu političkih nauka, Pravnom fakultetu, Ekonomskom fakultetu i na Muzičkoj akademiji, kontaktirani su predstavnici Omladinske informativne

agencije (OIA) sa kojima je dogovoreno objavljivanje poziva za učešće u projektu na njihovoj web stranici popularnoj kod mladih, te je javni poziv za prijavu objavljen i na web stranici KJU "Porodično savjetovalište".

Nakon prikupljanja prijava, obavljani su inicijalni intervjui sa svim prijavljenima, te popunjavanje inicijalnih upitnika nakon čega se pristupilo implementaciji ciklusa radionica projekta "Moj izbor" sa **12 mladih osoba**.

Radionice su realizirane kroz grupni rad, multimedijalne prezentacije, interaktivne vježbe, a teme koje su obrađene su:

- Upoznavanje, iznošenje očekivanja učesnika radionica i dogovor o radu;
- Stereotipi i predrasude o ljubavi, suprotnom polu, seksu i braku;
- Partnerske potrebe i očekivanja;
- Izbor partnera (spremnost na prilagodbu);
- Ljubav i zaljubljenost;
- Partnerska komunikacija i ljubomora;
- Razrješavanje konflikata;
- Brak (zajednički život-izvanbračna zajednica) i
- Rekapitulacija sadržaja i izrada plana za nastavak saradnje.

Analizirajući izjave učesnika, komparaciju inicijalnih i finalnih upitnika, kao i ostale arhivske građe, može se konstatirati da su učesnici ovog ciklusa radionica proširili postojeća znanja, vještine i kompetencije koje će im koristiti u izboru partnera i izgradnji funkcionalnog partnerskog odnosa te usvojili nova znanja. Preporuke za buduću realizaciju radionica iz projekta „Moj izbor“ su da se produži trajanje radionica na minimalno 90 minuta, da se podjelom štampanih materijala za svaku temu zasebno skрати teoretski dio radionice, da se uključe bivši učesnici projekta u realizaciju radionica, da se neke radionice koje se održavaju u ljetnom periodu organiziraju na otvorenom, u prirodi, te da se razmotri mogućnost uvođenja testova socijalnih kompetencija.

3.2.5. Projekt: "Unapređenje roditeljstva"

Generalni cilj: Unapređenje i jačanje roditeljskih kompetencija u pripremi djeteta za polazak u školu.

Specifični ciljevi:

1. Osposobiti pedagoge predškolskih ustanova za provođenje radionica po programu „Unapređenje roditeljstva“.
2. Senzibilizirati roditelje za odgovorno roditeljstvo i buduću saradnju sa školom.
3. Pružiti pomoć i podršku roditeljima u jačanju roditeljske uključenosti i kompetencija u pripremanju djeteta za polazak u školu.
4. Podići svijest u lokalnoj zajednici za važnost pripreme djece za polazak u školu i aktivno učešće roditelja u odgojno-obrazovnom procesu.

Ciljna grupa:

Primarna ciljna grupa u projektu su roditelji djece predškolskog uzrasta;
Sekundarna ciljna grupa su pedagozi predškolskih ustanova.

Nakon potpisivanja Protokola o saradnji sa JU „Djeca Sarajeva“ projekt „Unapređenje roditeljstva“ i istoimeni priručnik namijenjen profesionalcima predstavljen je stručnim saradnicima Službe za odgojno-obrazovni rad ove javne ustanove, te je dogovorena realizacija projekta za roditelje čija djeca polaze u školu. Dogovoreno je da realizaciju radionica provode stručni saradnici ove predškolske ustanove, a da predstavnici Savjetovališta budu na dispoziciji voditeljima vezano za realizaciju radionica i njihovog sadržaja.

Radionice su realizirane u periodu april – maj 2016. godine u vrtiću „**Rosica**“ (Čengić Vila) u kojem je učestvovalo **14 roditelja**, te u vrtiću „**Ilijaš**“ gdje je bilo uključeno **12 roditelja**. Nakon završetka radionica održan je evaluacioni sastanak sa predstavnicima JU „Djeca Sarajeva“ radi prikupljanja pisane evaluacijske građe. Na sastanku je razgovarano i o mogućim izmjenama u pogledu koncepta realizacije radionica u smislu sjedinjavanja dvije radionice u jednu koje su tematski povezane, zatim uvrštavanja novih tema (kao što je tema testiranje djece za upis u školu), kao i jednog vida certificiranja roditelja koji su prošli kroz radionice, te uključivanja stručnih lica iz KJU „Porodično savjetovalište“ u realizaciju radionica u timskom paru sa stručnim licima iz JU „Djeca Sarajeva“.

U proteklom periodu završena je evaluacija projekta, te su uvedene izmjene u metodološkom pristupu realiziranja radionica kao i u načinu animiranja roditelja od strane pedagoga/koordinatora ispred JU „Djeca Sarajeva“ za aktivno sudjelovanje u radionicama iz projekta „Unapređenje roditeljstva“.

3.2.6. Projekt: „Zlatne godine“

Generalni cilj: Prevencija socijalne isključenosti osoba starije životne dobi.

Specifični ciljevi:

1. Poticanje i jačanje međugeneracijske solidarnosti u prihvatanju starenja;
2. Poboljšanje i poticanje psiholoških mehanizama koji vode ka izgradnji kvalitetnijih odnosa, kako u vlastitoj porodici tako i u socijalnoj sredini.

Ciljna grupa: Osobe starije od 55 godina sa područja Kantona Sarajevo, koje su penzionisane ili su nezaposlene.

Kantonalna javna ustanova ”Porodično savjetovalište” u partnerstvu sa **KJU “Gerontološki centar”** Sarajevo, u periodu maj-juni 2016. godine za **23 korisnika** Centra realizirala je projekt pod nazivom „Zlatne godine“. Projekt je realiziran kroz 4 radionice u trajanju od 60 minuta sa ciljem osnaživanja socijalnih veza starijih osoba sa dobnom populacijom. Projektom se nastoji ojačati socijalna uključenost, pa se kroz tematske oblasti obrađuje pitanje posmatranja sebe i svog života iz različitih perspektiva, zatim jačaju se učesnici da se lakše suočavaju sa izazovima životnog doba – stereotipima, te se kroz grupnu podršku nastoje podstaknuti ponašanja koji vode do aktivnog starenja.

Obrađeni podaci prikupljeni u procesu evaluacije ukazuju da je projekt imao veoma pozitivan uticaj, odnosno 23 učesnika su prezentirani sadržaj ocijenili zanimljivim, jasnim, konkretnim i korisnim (sa prosječnom ocjenom 4,6). Također, način prezentiranja, moderacija, i korištenje alata za prikaz sadržaja

(prezentacije i kratki filmovi) ocijenjeni su visokom prosječnom ocjenom koja je iznosila 4,7. Može se reći da je ovaj projekt imao ulogu ne samo promoviranja važnosti mentalnog zdravlja starijih osoba, već neposrednog utjecaja na poboljšanje njihove kvalitete življenja kroz poboljšanje odnosa i promoviranja što kvalitetnije socijalne uključenosti u postojećoj socijalnoj sredini.

3.2.7. Tribina predavanje za roditelje

Generalni cilj: Prevencija rizičnih, preddelinkventnih i delinkventnih oblika ponašanja.

Specifični cilj: Edukacija roditelja za prepoznavanje i preveniranje unutarporodičnih faktora rizika u cilju blagovremenog prepoznavanja i preveniranja nepoželjnih oblika ponašanja koja vode maloljetničkoj delinkvenciji.

Ciljna populacija: Roditelji učenika osnovnih škola Kantona Sarajevo.

U ovom izvještajnom periodu nastavljena je dugogodišnja saradnja sa osnovnim školama Kantona Sarajevo kroz realizaciju projekta Tribine-interaktivna predavanja za roditelje. Bitno je naglasiti da su ovogodišnje teme i termini realizacije konceptualizirani prema potrebama i zahtjevima škola. U tom pravcu KJU „Porodično savjetovalište“ realiziralo je **11** interaktivnih **predavanja** za roditelje u 10 osnovnih škola, i to: OŠ „Vrhbosna“, OŠ „Avdo Smailović“, OŠ „Edhehem Mulabdić“, OŠ „Aleksa Šantić“, OŠ „Hilmi ef. Šarić“, OŠ „Kovačići“, OŠ „Sokolje“, JU „Deseta osnovna škola“, JU „Treća osnovna škola“, i OŠ „Hasan Kaimija“. Navedenim predavanjima prisustvovalo je **363 roditelja**.

Kako bi zajednički doprinijeli što kvalitetnijem razvoju djece i sprječavanju društveno-neprihvatljivih ponašanja realizirane su sljedeće teme: „Porodica kao zaštitni faktor razvoja rizičnih ponašanja djece“, „Odnos porodice i škole“, „Vršnjačko nasilje“, i „Konzumerizam i utjecaj na porodicu“.

Nakon svake tribine roditelji su ispunjavali evaluacioni upitnik, a analizom ovih upitnika došli smo do sljedećih podataka: predavanja su ocijenjena veoma korisnim (98%), primjenjivim u svakodnevnom životu (92,9%), način izlaganja ocijenjen veoma prihvatljivim (97,4), a vlastito učešće u predavanjima je 62,9% roditelja ocijenilo zadovoljavajućim.

Iz evaluacionih upitnika za profesionalce u školama evidentno je da stručni saradnici škola u svojim povratnim informacijama daju potvrdu profesionalnom pristupu i adekvatnom radu stručnih saradnika KJU „Porodičnog savjetovališta“ koji su uspjeli da ispune očekivanja roditelja i da svoja stručna znanja o temama prilagode ciljnoj populaciji i ponude im konkretne primjere i prezentiraju ih na prihvatljiv način.

Prijedlozi roditelja za poboljšanje narednih tribina su se najviše odnosili na češće organiziranje predavanja, zatim za provođenje radionica na kojima bi učestvovali i roditelji i nastavnici kako bi unaprijedili međusobnu komunikaciju. Također, neke od preporuka za unapređenje ove aktivnosti kreću se u pravcu ulaganja dodatnih napora za animiranje roditelja od strane stručnih saradnika škola, zatim kroz medijska gostovanja u cilju masovnijeg učešća roditelja i izrade promotivnog materijala planiranih tema.

3.2.8. Projekt: “Porodično u Vašoj osnovnoj školi”

Generalni cilj: Provođenje različitog skupa aktivnosti primarne i sekundarne prevencije s ciljem unapređenja odgojno-obrazovnog sistema u smislu jačanja subjekata odgojno-obrazovnog rada, te kvalitetnije saradnje porodice, škole i šire društvene zajednice.

Specifični ciljevi:

1. Edukacija i osposobljavanje roditelja za prepoznavanje i preveniranje unutarporodičnih riziko faktora;
2. Unapređenje znanja, vještina i kompetencija učenika u smjeru prosocijalnog ponašanja i boljeg obrazovnog postignuća;
3. Podrška nastavnicima u izgradnji kvalitetnijeg saradničkog odnosa učenika, roditelja i nastavnika, a samim tim i nastavnom procesu;
4. Očuvanje mentalnog zdravlja ciljane populacije kroz savjetodavno-terapeutski rad i održanje emocionalne stabilnosti;
5. Senzibiliziranje subjekata odgojno-obrazovnog rada za korištenje usluga “Porodičnog savjetovališta“ po vlastitom izboru.

Ciljna grupa: učenici, nastavnici i roditelji učenika osnovnih škola Kantona Sarajevo.

Projekt „Porodično u Vašoj školi“ podrazumijeva provođenje niza aktivnosti koje za cilj imaju pružanje podrške porodici i školi u ostvarivanju odgojno-obrazovne funkcije. Projektom se nastoji odgovoriti na stvarne potrebe svake škole, tako da se obim i sadržaj aktivnosti dogovaraju sa predstavnicima škole, a zasnivaju se i na rezultatima ispitivanja njihovih potreba. Još jedna bitna karakteristika projekta “Porodično u vašoj školi” jeste da on predstavlja i oblik saradnje u mreži, pa je u realizaciji projekta učestvovala i JU “Terapijska zajednica Kampus” kroz realizaciju predavanja za roditelje i radionice za učenike.

Projekt je realiziran u dvije osnovne škole i to: **OŠ „Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak“** u periodu mart-april 2016. godine, te u **OŠ „Grbavica I”** u periodu novembar-decembar 2016. godine. U okviru projekta realizirano je ukupno **35 aktivnosti** za **428 učesnika**. Realizirane su sljedeće aktivnosti:

- **Predavanja za roditelje**

“Saradnja porodice i škole”- Cilj ovog interaktivnog predavanja realiziranog u dva navrata, a u kojem je učestvovalo ukupno **45 roditelja** jeste da unaprijedi saradnju na relaciji roditelji-nastavnici i podstakne intenzivniju komunikaciju između porodice i škole.

“Prepoznavanje i preveniranje vršnjačkog nasilja”- Cilj ovog predavanja jeste proširiti znanja roditelja o ovoj temi kako bi mogli prevenirati, ali i na vrijeme prepoznati simptome ove pojave. Sastavni dio predavanja predstavlja i kratki film koji prikazuje kako i najjednostavnije reagiranje na nasilje može utjecati na to da se nasilje zaustavi. Predavanju održanom u dva navrata prisustvovao je ukupno **41 roditelj**.

“Izazovi odrastanja - utjecaj vršnjaka”- predavanju je prisustvovalo **pet roditelja** koji su upoznati sa prednostima i rizicima vršnjačkog utjecaja na odrastanje djeteta i kako da nauče dijete da se odupre

vršnjačkom pritisku.

“Dijete na Internetu” je predavanje čiji je cilj prevencija negativnih utjecaja Interneta na djecu kojem je prisustvovalo **sedam roditelja**. Pored toga što se govori o prednostima korištenja Interneta, sastavni dio predavanja su situacione kartice i kratki film koji ilustruje jedan od načina kako djeca mogu postati žrtve na Internetu, biti izloženi uznemirujućim, neprijateljskim ili nepristojnim porukama.

Predavanju o temi **„Odgojni stilovi roditeljstva i njihov utjecaj na dijete“** prisustvovalo je **osam roditelja** kojima su predstavljeni različiti odgojni stilovi i posljedice koje oni imaju na dijete, uz naglasak na važnost postavljanja granica dječijem ponašanju, dosljednosti u njihovoj primjeni i usaglašenosti u roditeljskim odgojnim postupcima.

„Jačanje porodične povezanosti“ je predavanje koje su u okviru ovog projekta realizirali predstavnici JU „Terapijska zajednica Kampus“, a čiji je cilj ukazati roditeljima na značaj i načine jačanja porodične povezanosti koja predstavlja važan faktor u prevenciji ovisnosti. Predavanju je prisustvovalo **40 roditelja**.

- **Predavanja za nastavnike**

Za **30 nastavnika** OŠ „Mehmed-beg Kapetanović-Ljubušak” i **32 nastavnika** OŠ „Grbavica I” realizirana su sljedeća predavanja:

„Stres kod nastavnika“ je interaktivno predavanje realizirano u obje škole kroz koje su nastavnici upoznati sa simptomima i reakcijama na stres, te načinima prevencije i ublažavanja njegovih posljedica. Također, nastavnici su imali priliku kroz jedan upitnik procijeniti nivo vlastitog stresa koji se može odraziti negativno ne samo na nastavnika koji je njemu izložen, nego i na kvalitet podučavanja učenika.

„Komunikacija u odnosu nastavnik-učenik“ - Kroz interaktivno predavanje održano također u obje škole nastavnici su imali priliku osvijestiti važnost uspostavljanja kvalitetnijih odnosa i učinkovite komunikacije sa učenicima kako bi se izbjegli nepoželjni oblici ponašanja učenika, te poteškoće sa školskim učenjem.

„Stigmatizacija jednoroditeljskih porodica“ je interaktivno predavanje također namijenjeno nastavnicima u okviru kojeg su nastavnici kroz upitnik procijenjivali vlastite stereotipe o jednoroditeljskim porodicama, zatim su kroz igru pantomime osvijestili svoje stereotipe prema jednoroditeljskim porodicama, te se upoznali sa najznačajnijim rezultatima istraživanja o psihosocijalnim potrebama jednoroditeljskih porodica.

“Saradnja porodice i škole”- Cilj ovog predavanja jeste da unaprijedi saradnju na relaciji roditelji-nastavnici i podstakne intenzivniju komunikaciju između porodice i škole radi što boljeg vladanja i školskog uspjeha svakog djeteta.

„Vršnjačko nasilje“- kroz ovo predavanje nastavnici su upoznati sa uzrocima i simptomima nasilja među djecom i mladima, te su dobili preporuke šta oni mogu učiniti ako je dijete žrtva nasilja, te kako ga spriječiti.

„Dijete na internetu“- predavanje kroz koje su nastavnici upoznati prednostima, ali i opasnostima korištenja interneta od strane učenika, te su dobili preporuke kako da potiču pravilno korištenje interneta kod učenika.

- **Radionice za učenike**

Radionici „Jačanje samopouzdanja“ prisustvovalo je **15 učenika** osmog razreda koji su kroz interaktivne vježbe osvještavali važnost formiranja pozitivne slike o sebi, te su kroz primanje pozitivnih poruka od strane svojih drugova upotpunjavali sliku o sebi.

„Odbacivanje u grupi vršnjaka“ je radionica održana za **18 učenika** sedmog razreda čiji je cilj osvijestiti učenike da se nasilje ne svodi uvijek isključivo na tjelesni sukob, već da i psihološko nasilje i isključivanje iz grupe može imati jako štetne posljedice za pojedinca. Također, jedan od ciljeva radionice jeste i senzibilizirati učenike za odbačene osobe (žrtve), kao i upoznati ih sa mogućim načinima sprečavanja ove pojave.

Radionica „Rješavanje sukoba“ je održana u tri navrata za ukupno **63 učenika** koji su upoznati sa različitim ishodima konflikata, važnošću jasnog iskazivanja vlastitih potreba i slušanja tuđih u cilju sprečavanja sukoba.

„Poštivanje drugog i drugačijeg“ – radionica o uvažavanju i upoznavanju drugog i drugačijeg u cilju izgradnje harmoničnih i prijateljskih odnosa održana je u tri navrata za učenike sedmih i osmog razreda, a u njoj je učestvovao ukupno **51 učenik**.

Radionica: „Kreativan možeš biti ti“ potiče izlazak iz ustaljenih okvira razmišljanja kod mladih, te da pronalaze više mogućnosti rješavanja problema. Radionici je prisustvovalo **17 učenika** osmog razreda.

„Pritisak vršnjaka - kako reći ne“ je radionica koju je u dva navrata realizirale kolege iz JU „Terapijska zajednica Kampus“, za ukupno **41 učenika**. Kroz radionicu učenici su upoznati sa različitim strategijama kako se oduprijeti pritisku vršnjaka da konzumiraju supstance ovisnosti, ali i općenito kako se oduprijeti pritisku da rade nešto što ne žele.

- **Savjetodavno-terapeutski rad**

U okviru projekta "Porodično u vašoj školi" stručni saradnici za savjetodavno-terapeutski rad pružili su podršku roditeljima i učenicima u oblasti njihovog mentalnog zdravlja kroz individualno savjetovanje i inicijalne intervjuje. Također, obavljene su konsultacije sa stručnim osobljem škole vezano za specifične probleme. Usluge savjetodavno-terapeutskog rada su pružene za **15 korisnika** u okviru kojih je tretirana sljedeća problematika: razvod braka i postrazvodne teškoće, školski neuspjeh, promjene u ponašanju kod djece, izostanak podrške bivšeg partnera u odgoju djece, koincidiranje razvoda braka sa teškom bolešću majke, problemi u odnosu roditelj-dijete, preuzimanje roditeljskih kompetencija od strane porodice porijekla, normalizacija obrazaca ponašanja koji imaju karakter nasilja, funkcionisanje porodičnog sistema sa djetetom koje ima Daunov sindrom, vršnjačko nasilje, suicidalnost djeteta, zanemarujuće roditeljstvo.

Također, izrađeni su evaluacioni izvještaji o realizaciji projekta u dvije škole na osnovu evaluacionih listova koje su ispunjavali učesnici, a koji su sadržavali pitanja o korisnosti sadržaja, njegovoj primjenjivosti u svakodnevnom životu, načinu izlaganja predavača i aktivnom učešću u realizaciji, te prijedlozima tema za buduću realizaciju, kao i evaluacionih listova za voditelje aktivnosti. Evaluacija je rezultirala i nekim konkretnim prijedlozima i preporukama za nerednu realizaciju projekta.

3.2.9. Projekt: „Porodično u vašoj srednjoj školi“

Generalni cilj: Provođenje skupa različitih preventivnih i savjetodavno- terapeutskih aktivnosti s ciljem jačanja subjekata odgojno-obrazovnog rada srednjih škola, te kvalitetnije saradnje porodice i škole.

Specifični ciljevi:

1. Edukacija i osposobljavanje roditelja za prepoznavanje i preveniranje unutarporodičnih riziko faktora;
2. Unapređenje znanja, vještina i kompetencija učenika u smjeru prosocijalnog ponašanja i boljeg obrazovnog postignuća;
3. Podrška nastavnicima u izgradnji kvalitetnijeg saradničkog odnosa učenika, roditelja i nastavnika, a samim tim i nastavnom procesu;
4. Očuvanje mentalnog zdravlja ciljane populacije kroz savjetodavno-terapeutski rad i održanje emocionalne stabilnosti
5. Senzibiliziranje subjekata odgojno-obrazovnog rada za korištenje usluga “Porodičnog savjetovališta“ po vlastitom izboru.

Ciljna grupa: učenici, nastavnici i roditelji učenika srednjih škola Kantona Sarajevo.

Realizacija projekta odvijala se u periodu mart-april 2016.g. u **JU „Srednja građevinsko-geodetska škola“** i u periodu novembar-decembar 2016.g. u **JU „Srednja škola metalnih zanimanja“**. U **37 aktivnosti** prilagođenih potrebama i interesima učenika, njihovih roditelja i nastavnika učestvovalo je ukupno **335 učesnika**. Aktivnosti su se odnosile na promociju, primarnu prevenciju, savjetodavno-terapeutski rad sa roditeljima, profesorima i učenicima i konsultativne usluge po principu timskog rada sa školskim osobljem. Ovaj projekt predstavlja i oblik saradnje u mreži ustanova socijalne zaštite, pa su u njemu uzele učešće i kolege iz JU “Terapijska zajednica Kampus” i JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“. U okviru projekta realizirane su sljedeće aktivnosti:

• Radionice za učenike

- Set od 5 radionica za **15 učenika** I razreda (Srednja grafičko-geodetska škola) koje su imale za cilj suzbijanje maloljetničkog nasilja i jačanje civilne hrabrosti kroz unapređenje zajedništva, povjerenja i strategija borbe protiv nasilja;
- Set od 4 radionice za **17 učenika** II razreda (Srednja grafičko-geodetska škola) koje su imale za cilj jačanje znanja, sposobnosti i vještina značajnih za kontekst zapošljivosti, te karijernog savjetovanja o izboru budućeg zanimanja i potrebama tržišta rada (jedna radionica u realizaciji JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“).
- Set od 4 radionice za **21 učenika** III razreda (Srednja škola metalnih zanimanja) koje su imale za cilj jačanje znanja, sposobnosti i vještina značajnih za kontekst zapošljivosti, te karijernog savjetovanja o izboru budućeg zanimanja i potrebama tržišta rada (jedna radionica u realizaciji JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“).
- Set od 6 radionica za **12 učenika**, predstavnika Vijeća učenika (Srednja škola metalnih zanimanja) koje su imale za cilj razvijanje i unapređenje znanja, sposobnosti i vještina, te liderskih kompetencija za pozitivno vršnjačko djelovanje u socijalnom okruženju;
- Pet radionica o temi „Kako reći–Ne“ koje su realizirale kolege iz JU „Terapijska zajednica Kampus“ za **90 učenika** svih prvih razreda (Srednja škola metalnih zanimanja) - davanje smjernica mladima kako da se odupru pritisku grupe, kako da prepoznaju i iskažu emocije, kako

da se riješe stresa, kako da zadovolje svoje potrebe na društveno prihvatljiv način, te da nauče kako da se ponašaju u realnim rizičnim situacijama.

- **Predavanja za profesore**

U okviru sjednica Nastavničkog vijeća realizirana su predavanja za **41 profesora** „Srednje građevinsko-geodetske škole“ i **40 profesora** „Srednje škole metalskih zanimanja“. Na predavanjima se govorilo o temama:

- „**Vršnjačko nasilje**“- predavanje ima za cilj ukazivanje na oblike vršnjačkog nasilja, osvještavanje potrebe stalne saradnje svih subjekata zaštite u sprječavanju pojave nasilja, te uviđanje mogućnosti pravilnog i pravovremenog djelovanja na istu.
- „**Komunikacija - odnos nastavnik-učenik**“- predavanje kroz koje su profesori imali priliku osvijestiti važnost i mogućnosti uspostavljanja kvalitetnijih odnosa i učinkovite komunikacije sa učenicima kako bi se spriječila pojava društveno nepoželjnih oblika ponašanja učenika.
- „**Saradnja porodice i škole**“- predavanje koje ima za cilj jačanje odnosa između porodice i škole koji treba biti zasnovan na međusobnom poštovanju, povjerenju, dogovaranju i usaglašavanju odgojno-obrazovnog djelovanja.

- **Predavanja za roditelje**

U okviru roditeljskih sastanaka održana su predavanja za **51 roditelja** učenika „Srednje građevinsko-geodetske škole“ i **10 roditelja** učenika „Srednje škole metalskih zanimanja“. Na predavanjima se govorilo o temama:

- „**Adolescencija - roditelji kao podrška**“- kroz ovo predavanje roditelji su imali priliku upoznati se sa specifičnostima ove razvojne faze te poželjnim načinima prevazilaženja kriza koje ona sa sobom nosi, kako bi se spriječile negativne posljedice po adolescente i izbjegla pojava društveno nepoželjnih ponašanja mladih.
- „**Utjecaj konzumerizma na porodicu**“ - predavanje je imalo za cilj upoznati učesnike s pojmom konzumerizma, načinima na koje tržište oblikuje potrebe društva, te kako zaštititi djecu, kao najznačajniju ciljnu grupaciju velikih korporacija. Svakodnevna izloženost svih članova društva reklamnoj propagandi značajno utiče na formiranje stavova i načina života, te na taj način mijenja i odnose unutar porodice.
- „**Vršnjačko nasilje**“- predavanje koje ima za cilj upoznavanje roditelja sa oblicima vršnjačkog nasilja, osvještavanje potrebe stalne saradnje svih subjekata zaštite u sprječavanju pojave nasilja, te uviđanje mogućnosti pravilnog i pravovremenog djelovanja na istu.
- „**Riziko i zaštitni faktori u prevenciji ovisnosti**“- prevencija ovisnosti podrazumijeva jačanje kapaciteta ličnosti mladih osoba, podizanje svijesti o zdravim životnim stilovima, razvijanje različitih socijalnih vještina, te ukazivanje na brojne mogućnosti koje mladi imaju u okruženju kako bi zadovoljili svoje potrebe za zabavom, druženjem, dokazivanjem i neovisnošću.

- **Savjetodavno-terapeutski rad**

U okviru sekundarne prevencije u JU „Srednja građevinsko-geodetska škola“ dvije stručne saradnice za savjetodavno-terapeutski rad su pružale usluge savjetodavno-terapeutskog rada za ukupno **22 korisnika**, a tretirana je problematika: školski neuspjeh, bježanje sa časova, razvod roditelja, prekid odnosa roditelja sa djecom, konfliktni odnos roditelja, transgeneracijski prijenos traume, gubici, gubitak roditelja, hronična bolest članova porodice, zdravstvena kriza roditelja sa rizikom smrti, ekonomski status porodice, te nasilje u porodičnom sistemu. Tretmani će se shodno potrebama korisnika nastaviti u prostorijama Ustanove.

Također, u JU „Srednja škola metalnih zanimanja“ jedna stručna saradnica je pružala usluge savjetodavno-terapeutskog rada za **16 korisnika**, a tretirana je problematika: školski neuspjeh, bježanje sa časova (visok broj neopravdanih izostanaka), problemi disfunkcionalnih porodica (alkoholizam, fizičko i psihološko nasilje), komplikovani procesi razvoda i zanemarivanje dječijih potreba. Tretmani će se shodno potrebama korisnika nastaviti u prostorijama Ustanove.

3.2.10. Projekt „Mladi u svijetu rada“

Generalni cilj projekta je pružiti psihosocijalnu podršku mladima u razvoju vlastitih potencijala s ciljem lakše zapošljivosti i razvoja buduće karijere.

Specifični ciljevi :

1. Prepoznati vlastite sposobnosti i identificirati one koje je potrebno unaprijediti, a koje su važne za kontekst zapošljivosti;
2. Utvrditi i ojačati adaptivne i prenosive vještine potrebne za lakšu zapošljivost i konkurentnost na tržištu rada;
3. Unaprijediti znanja o interpersonalnoj komunikaciji, raditi na jačanju samoprezentacijskih vještina, te vještina potrebnih za učinkovitu komunikaciju.

Ciljna grupa: Učenici drugog i trećeg razreda srednje škole

U 2016. godini projekt je realiziran u dvije srednje škole (JU „**Srednjoškolski centar Hadžići**“ i JU „**Treća gimnazija**“). U projektu je učestvovao ukupno **31 učenik** trećeg razreda. Projekt je realiziran primjenom edukativnih metoda i metoda interaktivnog rada, a predstavlja i oblik intersektorske saradnje kroz učešće Službe za zapošljavanje Kantona Sarajevo u realizaciji jedne radionice projekta.

Projekt je realiziran kroz četiri radionice u trajanju od 90 minuta, sa sljedećim tematskim cjelinama: Moje sposobnosti i vrijednosti; Moje vještine; Vještine samoprezentacije i aktivno traženje posla; Karijerno savjetovanje (radionica JU „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“). Učesnici su kroz metode samoprocjene i vršnjačke procjene identificirali vlastite sposobnosti i vještine, te se upoznali sa vještinama koje su značajne za kontekst zapošljivosti i konkurentnost na tržištu rada. Također, učenici su kroz interaktivne vježbe upoznati sa tehnikom aktivnog slušanja i asertivne komunikacije i važnošću ovih komunikacijskih vještina. Učesnici projekta su dobili i savjete u vezi izbora zanimanja i potreba tržišta rada, te su dobili upute o pravilnom pisanju biografije. Zatim su kroz simulaciju intervjua radili na svojim vještinama samoprezentacije poslodavcu, a kroz video prikaz su se upoznali sa važnošću pripreme za intervju i aspektima koje ta priprema uključuje.

Nakon realizacije projekta urađena je evaluacija koja je pokazala da su radionice doprinijele da učenici bolje poznaju vlastite vještine, odnosno da bolje poznaju svoje jake i slabe strane i da znaju koje vještine je potrebno unapređivati da bi bili konkurentniji na tržištu rada. Većina učesnika sadržaj radionica je ocijenilo jasnim, korisnim, zanimljivim i konkretnim. Evaluacija je rezultirala i nekim konkretnim prijedlozima za unapređenje projekta.

3.2.11. Projekt „Ponašajne ovisnosti“

Generalni cilj: Razviti ispravni odnos prema igrama na sreću kod djece i mladih, te prevenirati negativne učinke interneta kroz poticanje na njegovo pravilno korištenje.

Specifični ciljevi:

1. Snimanje filma mobitelom koji će prenositi poruke o prevenciji ovisnosti među vršnjacima;
2. Izrada filmskog seta (figure i pozadine) i scenarija koji će se koristiti u izradi filma;
3. Približavanje tema ponašajnih ovisnosti mladima kroz nove medije;
4. Savladavanje novih alata iz oblasti novih medija.

Iz provedenog istraživanja Ponašajne ovisnosti i ovisnosti o psihoaktivnim supstancama proizašao je projekt Ponašajne ovisnosti, gdje su odabrane dvije oblasti- internet i igre na sreću za radioničarski rad sa učenicima. Projekt je realiziran sa **26 učenika** trećeg razreda JU “Peta gimnazija“ koji su prošli kroz pet radionica: Upoznavanje sa ovisnostima (o internetu i igrama na sreću); Pisanje scenarija; Izrada figure i pozadine; Snimanje filma; Pregled snimljenih filmova.

Učenici su se kroz realizaciju radionica upoznali sa osnovnim pojmovima ovisnosti, analizirali situaciju u svojoj školi sa ovim problemima, te osmislili poruke za svoje vršnjake kroz kratke animirane filmove. Prilikom izrade filmova sa učenicima korištena je tehnika Tabletop Movies koja podrazumijeva izradu čitavog filmskog seta od olovke i papira. Korištenjem ove tehnike cilj je ispričati priču na zadatu temu na način da se osmisle i iscrtaju likovi koji se koriste u filmu, a zatim snimaju mobitelom ili nekim drugim uređajem za snimanje.

Tokom radionica formirane su četiri grupe učenika koje su radile na filmovima po jedan školski čas. Kao rezultat projekta nastala su četiri filma, dva o tem *Internet* i dva o temi *Igre na sreću*. Filmovi će se distribuirati u toku 2017. godine na web stranici KJU „Porodično savjetovalište“, te putem društvenih mreža Ustanove i autora filmova, kao i njihovih vršnjaka.

3.2.12. Psihosocijalna podrška članovima porodica sa iskustvom razvoda braka

Generalni cilj: Pružanje psihosocijalne podrške članovima porodica sa iskustvom razvoda braka kroz rad u grupi

Specifični ciljevi:

1. Jačanje roditeljskih kompetencija kako bi što adekvatnije odgovorili na različite potrebe djece u ovoj specifičnoj i osjetljivoj fazi života nakon razvoda braka, te kako bi i sami postali funkcionalniji
2. Upoznavanje sa važnosti uspostavljanja funkcionalnog (kvalitetnog) roditeljstva nakon razvoda braka.

3. Preveniranje socijalne izolacije kroz suočavanje i prihvatanje promjena u društvenom funkcionisanju (gubitak starih veza i odnosa, organizacija slobodnog vremena i sl.)

Ciljna populacija: Roditelji sa iskustvom razvoda braka

Podrška članovima porodica sa iskustvom razvoda braka realizirana je u periodu maj-juli 2016. godine kroz pet susreta. Grupu su činila četiri roditelja koji su prošli iskustvo razvoda braka i koji su iskazali potrebu za ovom vrstom podrške.

Rad se odvijao u grupi zatvorenog tipa zbog poštivanja grupnih pravila, a posebno diskrecije i povjerenja, a temeljio se na kratkom psihoedukativnom izlaganju voditelja grupe, interaktivnim vježbama i razmjeni iskustava članova grupe.

Ovom prilikom su obrađene teme: razvod kao gubitak i razvod kao način uređenja odnosa bivših partnera, individualni procesi i rast i razvoj nakon razvoda braka, razvojne faze djeteta i uvažavanje potreba djeteta, te komunikacija bivših partnera.

Učesnici su isticali zadovoljstvo ponuđenim sadržajima, pruženom podrškom i prilikom da govore o svakodnevnim teškoćama sa kojima se suočavaju, te mogućnosti razmjene iskustava sa drugim roditeljima što je doprinijelo boljem razumijevanje pozicije djeteta u procesu razvoda braka. Poseban značaj učesnici daju novim znanjima i vještinama koje su im olakšale komunikaciju sa bivšim partnerom i dovele do unaprjeđenja odnosa sa djecom.

3.3. SAVJETODAVNO-TERAPEUTSKI RAD (SEKUNDARNA PREVENCIJA)

U periodu januar-decembar 2016. godine KJU „Porodično savjetovalište“ kontinuirano je pružala savjetodavno-terapeutske usluge građanima Kantona Sarajevo koji su iskazali potrebu za tretmanom i motivaciju da postignu promjene na planu ličnog funkcioniranja ili u području odnosa sa drugima.

Savjetodavno-terapeutske usluge pružali su uposlenici Ustanove koji rade na poslovima u Odjeljenju za savjetodavno-terapeutske usluge. U svom radu uposlenici su primjenjivali sistemski način razumijevanja funkcioniranja porodice, te tehnike sistemske porodične terapije i komplementarne tehnike drugih terapijskih škola poštujući etičke principe u oblasti psihoterapije. To su princip povjerljivosti podataka vezanih za korisnika i sadržaj tretmana, te princip dobrovoljnosti za uključivanje u tretman.

Savjetodavno-terapeutske usluge pružane su kroz individualni, dijadni/partnerski i porodični oblik rada što je ovisilo o prezentiranom problemu, fokusiranoj problematici i očekivanjima korisnika od tretmana, utvrđenog cilja tretmana, te broja članova porodičnog sistema koji su bili obuhvaćeni savjetodavno-terapeutskim uslugama.

Tokom izvještajnog perioda najveći broj građana (**64,6%**) iskazao je potrebu za stručnom pomoći i tretmanom samoinicijativno, a na osnovu preporuke bivših korisnika usluga ili informacija na web stranici Ustanove, dok se (**23,9%**) korisnika na tretman javilo na osnovu upute profesionalaca zaposlenih u drugim ustanovama i organizacijama iz obrazovnog, socijalnog i zdravstvenog sistema.

Od ukupnog broja građana Kantona Sarajevo koji su u izvještajnom periodu koristili savjetodavno-terapeutske usluge najveći broj dolazi sa područja Općine Novi Grad **31,2%**, zatim slijede Općina Novo Sarajevo sa **23,4%**, Općina Centar **21,1%**, Općina Stari Grad **9,4%**, Općina Ilidža **7,3%**, te Općina Vogošća sa **3,8%** korisnika.

Kada je u pitanju obrazovna struktura korisnika savjetodavno-terapeutskih usluga najveći procenat **35,1%** ima obrazovanje na nivou visoke stručne spreme, **30,1%** korisnika ima obrazovanje na nivou srednje stručne spreme, dok znatno manji procenat **12,8%** korisnika ima završen treći stepen i **9,8%** korisnika niži stepen obrazovanja, te **3,8%** korisnika koji imaju završen master studij.

Od ukupnog broja korisnika koji su u izvještajnom periodu zatražili usluge savjetodavno-terapeutskog rada **66,9%** su ženskog spola, a **33,1 %** su muškog spola.

Najveći procenat građana koji su u izvještajnom periodu bili obuhvaćeni savjetodavno-terapeutskim tretmanom njih **45%** su starosne dobi od 36 do 60 godina. U dobnoj skupini od 25 do 35 godina starosti je **31%** korisnika, dok je **15,1%** mladih osoba od 15 do 24 godine i **4,2%** je djece uzrasta do 14 godina.

3.3.1. Tretman

Tokom 2016. godine kontinuiranim savjetodavno-terapeutskim tretmanom obuhvaćeno je ukupno **607 korisnika** od čega 389 na individualnom, 176 na dijadnom, 38 na porodičnom i četiri na nivou grupe.

Tabelarni prikaz broja korisnika kojima su pružene savjetodavno-terapeutske usluge tokom 2016. godine (po oblicima rada)

Tabela br. 1.	Individualni oblik rada	Dijadni oblik rada	Porodični oblik rada	Grupni oblik rada	Ukupan broj korisnika
Broj korisnika kojima je pružena usluga savjetodavno-terapeutskog tretmana	389	176	38	4	607

U izvještajnom periodu realizirano je ukupno **2817 seansi savjetodavno-terapeutskog tretmana**. Dužina trajanja jedne seanse je 45 minuta. Svim realiziranim seansama prethodila je predseansa u okviru koje se odvijala priprema za savjetodavno-terapeutski rad sa korisnicima usluga. U izvještajnom periodu realizirano je 2413 predseansi. Također, svaka savjetodavno-terapeutska seansa podrazumijevala je realizaciju postseansi, procesa reflektiranja o tretmanu, terapijskom procesu, korištenim intervencijama i terapijskim promjenama postignutim u okviru savjetodavno-terapeutskog procesa. Tokom izvještajnog perioda realizirano je 2413 postseansi.

**Tabelarni prikaz broja realiziranih savjetodavno-terapeutskih seansi
tokom 2016. godine (po oblicima rada)**

Tabela br. 2.

	Individualni oblik rada	Dijadni oblik rada	Porodični oblik rada	Grupni oblik rada	Ukupan broj seansi
Broj realiziranih sav-terapijskih seansi	2009	660	138	10	2817
Broj realiziranih sav-terapijskih predseansi	2009	330	69	5	2413
Broj realiziranih sav-terapijskih postseansi	2009	330	69	5	2413

U izvještajnom periodu korisnicima savjetodavno-terapeutskog tretmana pruženo je ukupno **4865** različitih usluga. Slijedi **tabelarni prikaz usluga** koje su pružene korisnicima u periodu januar-decembar 2016. godine.

Tabela br. 3

Vrsta pružene usluge	Broj usluga
Usluge (psiho)terapije	1780
Usluge savjetovanišnog rada	983
Intervencije putem telefona	662
Preliminarna trijaža	573
Inicijalni intervju	376
Dijagnosticiranje problema	323
Usluga praćenja korisnika	40
Usluge krizne intervencije	52
Usluga ekointervencije	57
Usluga posredovanja	8
Psihodijagnostika	2
Izrada nalaza i mišljenja	7
Ukupno usluga	4863

Tokom prvog kontakta stručnih saradnika sa korisnicima usluga obavljala se **preliminarna trijaža**, proces u okviru kojeg se fokusirao problem, procjenjivale indikacije za tretman u Savjetovalištu i/ili su se korisnici upućivali na konsultacije ili tretman u druge institucije. Preliminarna trijaža obavljala se i u direktnom kontaktu građana koji su dolazili u prostorije Savjetovališta bez prethodne najave. Tokom izvještajnog perioda pruženo je ukupno **573 usluge preliminarne trijaže**.

U okviru prve seanse (**inicijalnog intervjua**) stručni saradnici za savjetodavno-terapeutski rad bili su usmjereni na kreiranje odnosa povjerenja, kao pretpostavke za otpočinjanje savjetodavno-terapeutskog procesa. Tokom inicijalnog intervjua i u prethodnom periodu su eksplorirani i **dijagnosticirani problemi** korisnika, sagledana očekivanja korisnika od tretmana, te su utvrđeni ciljevi tretmana. U periodu januar-decembar 2016. godine pruženo je **376 usluga inicijalnog intervjua**.

U okviru prve seanse, a prema potrebama korisnika, pružene su i usluge **krizne intervencije**. Ove usluge pružene su i korisnicima koji su tokom kontinuiranog tretmana bili izloženi neočekivanim stresnim situacijama. Tokom izvještajnog perioda pruženo je **52 usluge krizne intervencije**.

Savjetodavno-terapeutski rad je strukturiran proces usmjeren na promjenu interakcija porodičnog sistema u cilju otklanjanja problema koji ograničavaju funkcioniranje porodice i njenih članova. Ovaj proces odvijao se u profesionalnom odnosu savjetnika-terapeuta i korisnika usluga, u sigurnom i povjerljivom ambijentu. U okviru savjetodavno-terapeutskog procesa pruženo je **1780 usluga terapijskog rada**, **983 usluge savjetovališnog rada**, te **323 usluge dijagnosticiranja problema**.

U izvještajnom periodu pruženo je **662 usluge intervencija putem telefona**. Ove usluge pružene su korisnicima koji su bili uključeni u savjetodavno-terapeutski tretman kao i osobama koje su bile suočene sa različitim problemima, ali nisu bile spremne za uključivanje u kontinuirani tretman.

Tokom 2016. godine korisnicima je pruženo **40 usluga praćenja**. Ova usluga pružena je korisnicima sa kojima je tretman bio u završnoj fazi, a koji su iskazali potrebu za dodatnom podrškom savjetnika-terapeuta kod kojeg su bili u tretmanu.

Ekointervencija podrazumijeva suradnju sa profesionalcima drugih institucija ili organizacija, a ima za cilj koordiniranje intervencija pruženih korisniku. Ovo je intervencija koja se koristila u tretmanu osoba izloženih višeslojnim problemima, a koje je bilo potrebno paralelno tretirati u institucijama socijalnog, zdravstvenog ili obrazovnog sistema ili onih za čije je rješavanje problema bila neophodna intervencija policije. Tokom izvještajnog perioda pruženo je **57 usluga ekointervencije**.

Prije početka samog tretmana potencijalni korisnici usluga javljali su se u Odjeljenje za savjetodavno-terapeutski rad putem telefona ili e-maila. Na ovaj način pružane su im informacije o sadržaju i principima savjetodavno-terapeutskog rada i djelatnosti Ustanove u najširem smislu. Ovakvi kontakti doprinose razvijanju motivacije potencijalnih korisnika usluga za uključivanje u tretman. Tokom izvještajnog perioda u Odjeljenju je pruženo **1892 usluge telefonskih razgovora**, dok je putem e-mail-a kontaktirano sa **78 potencijalnih korisnika** kojima je upućeno **125 e-mail-ova**¹.

---

¹ Podaci o broju telefonskih poziva i e-mailova nisu sadržani u tabeli br. 3.

Podaci o završenim tretmanima

Tokom 2016. godine tretman je završen sa **451** korisnikom od čega je **291** obuhvaćen individualnim oblikom rada, 132 dijadnim, 24 porodičnim oblikom rada i četiri grupnim oblikom rada.

U tabeli br. 4 prikazan je broj korisnika sa kojima je završen tretman tokom 2016. godine (po oblicima rada).

Tabela br. 4.

	Individualni oblik rada	Dijadni oblik rada	Porodični oblik rada	Grupni oblik rada	Ukupan broj korisnika
Broj korisnika sa kojima je završen tretman	291	132	24	4	451

Sa **48,5%** korisnika tretman je završen po planu, sa **34,8%** sporazumom između savjetnika-terapeuta i korisnika usluga. Proces je prekinut jednostrano od strane **16%** korisnika dok je **0,7%** korisnika upućeno na tretman u druge institucije u sistemu.

Najčešći razlozi za jednostrani prekid tretmana od strane korisnika bili su promjena prebivališta i bolest korisnika ili člana njegove porodice kao i razlike između ciljeva, načina i principa savjetodavno-terapeutskog rada u odnosu na očekivanja korisnika od tretmana. Najčešće su to očekivanja „instant rješenja problema“, postojanje „skrivenih ciljeva korisnika“ i očekivanja „sekundarne dobiti“.

U izvještajnom periodu povećan je broj korisnika koji su u savjetodavno-terapeutski tretman uključeni na osnovu upute profesionalaca zaposlenih u ustanovama i organizacijama iz obrazovnog, socijalnog i zdravstvenog sistema. Najčešće se radi o (nedobrovoljnim) korisnicima koji imaju predrasude o savjetodavno-terapeutskom radu, nisu u mogućnosti sami uočiti prisustvo problema, nisu svjesni potrebe za promjenom disfunkcionalnih porodičnih odnosa i/ili nemaju kapacitet za postizanje promjena. Nakon što im se u okviru inicijalnog intervjuja, pored ostalih informacija o savjetodavno-terapeutskom tretmanu, predočavao princip dobrovoljnosti, sa ovim korisnicima se najčešće tretman završavao sporazumno.

3.3.2. Posredovanje prije pokretanja postupka za razvod braka

U periodu januar-decembar 2016. godine proveden je postupak posredovanja prije pokretanja postupka za razvod sa četiri bračna para. Tokom postupka, u okviru **osam** seansi, supružnici su usaglasili mišljenja vezano za povjeru malodobne djece i postigli dogovor o dinamici i načinu održavanja neposrednih kontakata malodobne djece sa roditeljem sa kojim neće nastaviti živjeti, kao i prijedloge novčanog iznosa namijenjenog za mjesečno izdržavanje djece.

Voditelj postupka je za potrebe Suda, pored četiri zapisnika o provedenom postupku posredovanja sačinio i četiri stručna mišljenja koja sadrže sve potrebne elemente. U okviru postupka provedene su intervencije savjetovanja vezane za značaj nastavka dogovornog roditeljstva u cilju preveniranja mogućih posljedica razvoda na djecu.

3.3.3. Evaluacija terapijskog procesa

Evaluacija terapijskog procesa realizirana je sa svim korisnicima sa kojima je tokom izvještajnog perioda završen kontinuiran tretman. Evaluacija je podrazumijevala usmeno rekapituliranje značajnih uvida i postignutih promjena korisnika kao i pismenu procjenu uspješnosti tretmana.

Korisnici, sa kojima je savjetodavno-terapeutski tretman završen tokom 2016. godine, ocijenili su korisnost tretmana prosječnom ocjenom **4,76** (na skali od 1 do 5). Od ukupnog broja korisnika, koji su dobili uslugu savjetodavno-terapeutske tretmana tokom izvještajnog perioda, njih **91,4%** je procijenilo da je došlo do promjene njihovog ponašanja tokom tretmana, dok **96,8%** korisnika smatra da je u toku tretmana došlo do promjene načina na koji se nose sa problemom koji je bio u fokusu terapijskog rada.

Tehnike **evaluacije savjetodavno-terapeutske procesa** primjenjivale su se i tokom samog tretmana pri čemu su savjetnici-terapeuti nastojali sagledati način na koji su terapijske intervencije doprinijele promjenama koje su utjecale na terapijske ishode u odnosu na definirane probleme i očekivanja korisnika od tretmana.

3.3.4. Fokusirana problematika po oblicima rada

Tokom izvještajnog perioda korisnici su prezentirali poteškoće i probleme koji se tiču načina njihovog funkcioniranja u porodičnom ili drugim sistemima, a koji su doveli do intrapersonalnih (unutarnjih-psiholoških) i/ili interpersonalnih (relacijskih) problema.

U proteklom periodu **prezentirana** i **fokusirana** problematika korisnika je tretirana kroz individualne, dijadne (bračne, partnerske, roditeljske, roditelj-dijete relacije) i porodične oblike savjetodavno-terapijskog rada.

Na **individualnom nivou** tretirana je simptomatologija: anksioznost, napadi panike, depresivno raspoloženje, nedostatak samopouzdanja i samopoštovanja, stres, ovisnost o kocki, opsesivno-kompulzivni poremećaj, samopovrjeđivanje, anoreksija itd.

Simptomatologija je povezana sa problemima nastalim usljed gubitka bliskih osoba, traumatskih iskustava, seksualnog nasilja ili seksualne zloupotrebe, hroničnih bolesti i bolesti u terminalnoj fazi, teškoća u procesu emocionalnog vezivanja, prekida partnerskih relacija, nezadovoljstva vlastitom ulogom u porodičnom sistemu, nezadovoljstva sobom i svojim načinom života, nedostatka kapaciteta za postizanje promjena, nemogućnosti re/uspustave funkcionalnih odnosa sa značajnim osobama, te teškoća u komunikaciji sa značajnim osobama.

Tretmanom su bile obuhvaćene i osobe nezadovoljne vlastitim postignućima u području profesionalnog djelovanja, osobe koje nemaju kapacitet za postizanje promjena vlastitih životnih okolnosti u kontekstu nepovoljnih socio-ekonomskih prilika i okolnostima izostanka institucionalne podrške u rješavanju

njihovih problema, te osobe iz porodičnih sistema koje karakterizira disbalans u distribuciji moći i emocionalnoj razmjeni članova.

Na **nivou partnerstva** uočena je povećana potreba korisnika za stručnom pomoći radi prekida partnerske relacije, dilema vezanih za održivost bračne zajednice, neadekvatne emocionalne povezanosti partnera, gubitka povjerenja i ljubomore zbog izvanbračne relacije ili virtualne prevare, suočavanja sa postojanjem paralelne veze bračnog partnera, ovisnosti o kocki jednog od partnera, disfunkcionalnih odnosa u kojima partner/ica ima suicidalne ideje, dijagnosticiran bipolarni poremećaj, psihozu ili (postpartalnu) depresiju.

Usluge savjetodavno-terapeutskog rada koristili su partneri koji nemaju kapacitet za međusobno razumijevanje i adekvatnu preraspodjelu odgovornosti i obaveza u porodici, te koji imaju izražene razlike oblikovane kulturološkim vrijednostima porodica porijekla.

Korisnicima je omogućeno da uz pomoć savjetnika-terapeuta preispitaju stavove i očekivanja u partnerskoj relaciji, prevaziđu probleme, postignu emocionalnu stabilnost i kreiraju nove perspektive o sebi i budućem životu.

U izvještajnom periodu tretirani su **partneri u fazi razvoda braka** ili u **postrazvodnoj fazi** sa teškoćama nastalim radi nemogućnosti prihvatanja odluke o razvodu braka i specifičnih emocionalnih stanja patnje koja bivše partnere ometa u svakodnevnom funkcioniranju, te radi problema nastalih u procesu reuspostave roditeljske komunikacije nakon razvoda braka.

Na nivou **roditeljskih uloga** tretirani su problemi nedostatka roditeljskih kompetencija i kapaciteta za postizanje funkcionalnog roditeljstva, odsustva autoriteta roditelja i neusklađenosti roditeljskih stilova, te konfliktne roditeljske komunikacije ili interakcija sa nejasnim komunikacijskim obrascima.

Na preporuku profesionalaca iz službi socijalne zaštite općina Kantona Sarajevo tretirani su supružnici kojima je omogućeno preispitivanje ispravnosti odluke o razvodu braka i prevazilaženje emocionalnih aspekata separacije čime je omogućen nastavak kontinuiranog obavljanja roditeljskih uloga postizanjem dogovornog kooperativnog roditeljskog odnosa.

Tretmanom porodične terapije obuhvaćeni su korisnici koji su imali konflikte na relaciji roditelj-dijete/adolescent, probleme realizacije roditeljstva, konfliktnu komunikaciju ili prekid komunikacije zbog smanjene tolerancije na izražene međusobne razlike članova porodice, korisnici u čijim porodicama postoje porodične tajne koje se negativno reflektiraju na emocionalni razvoj djece, te nasiljem organizirani porodični sistemi.

Različiti odgojni stilovi, prezaštitnički odnos roditelja naspram djece, gubitak roditeljskih kompetencija, propusnost granica između subsystema roditelja i djece u porodici, nejasna pravila i manjak osjetljivosti za razvojne potrebe djece i mladih doprinijeli su razvijanju niza emotivnih i ponašajnih problema kod najmlađih članova porodičnog sistema poput neposlušnosti, buntovnog, impulsivnog ponašanja, tjeskobe, depresivnog raspoloženja, te nepoštovanja autoriteta nastavnika, neprilagođenog ponašanja u odnosu na vršnjake i nastavno osoblje, nedostatka motivacije za postizanje školskog uspjeha, te velikog broja izostanaka sa nastave.

Specifičnost problematike u izvještajnom periodu ogleda se u većoj prisutnosti različitih simptoma, patoloških stanja i procesa za čije tretiranje je neophodna i opservacija psihijatra. Uočeno je povećanje broja djece srednjoškolskog uzrasta koji su nositelji simptoma depresije, te porodica izloženih transgeneracijskim prijenosom traume uvjetovane višestrukim gubicima tokom ratnog i poratnog

perioda. Posebnu teškoću predstavlja i savjetodavno-terapeutski rad sa porodicama u kojima je prisutan veći broj nositelja simptoma, koji koincidiraju sa izrazito stresnim životnim događajima kao što su razvod braka ili suočavanje sa hroničnim bolestima ili bolestima u terminalnoj fazi.

3.3.5. Ostale usluge i aktivnosti Odjeljenja za savjetodavno-terapeutski rad

Supervizija

Tokom 2016. godine u Odjeljenju za savjetodavno-terapeutski rad realizirana su tri susreta grupne supervizije kao oblika profesionalne podrške i pomoći stručnim saradnicima sa ciljem održavanja kvalitete savjetodavno-terapeutskih usluga u skladu sa standardima Evropske asocijacije za psihoterapiju kao i preveniranja profesionalnog sagorijevanja. Superviziju je vodila prof. dr. Nevena Hercog-Čalovska. Dužina trajanja jednog susreta je tri sata.

Intervizija

Intervizijski sastanci su kontinuirana aktivnost koja je i tokom izvještajnog perioda u Odjeljenju za savjetodavno-terapeutski rad realizirana jednom sedmično. U okviru intervizijskih sastanaka prezentirani su slučajevi korisnika u tretmanu sa ciljem razmjene iskustava i znanja, te pružanja međusobne podrške i pomoći savjetnika-terapeuta. Ovi procesi doprinijeli su jačanju profesionalnih kompetencija, a time i kvaliteti usluga koje su pružene korisnicima.

3.4. ISTRAŽIVANJE

Istraživanje - Ponašajne ovisnosti i ovisnosti o tvarima

U saradnji sa Udruženjem za prevenciju ovisnosti NARKO-NE provedeno je istraživanje o kockanju i korištenju interneta koje mogu izazvati ponašajne ovisnosti, te navikama konzumiranja cigareta, alkohola i marihuane koje mogu izazvati ovisnosti o psihoaktivnim supstancama.

Za potrebe realizacije istraživanja izrađen je nacrt istraživanja, urađena stratifikacija uzorka, kreiran upitnik koji sadrži 70 pitanja, zatim je održana jednodnevna edukacija anketara i kontrolora- volontera Udruženja za prevenciju ovisnosti NARKO-NE, urađeno anketiranje učenika iz tri kantona Federacije BiH, logička obrada upitnika i unos u bazu podataka, statistička obrada i interpretacija rezultata istraživanja.

Istraživanjem su obuhvaćena ukupno **1183 ispitanika**, djeca i mladi u dobi između 13 i 16 godina. Neki od najznačajnijih rezultata istraživanja su:

- **Internet:** Internet koristi 99,8% ispitanih učenika, od toga njih 93,1% internet koristi svaki dan, pri čemu je ekstremno korištenje interneta (više od šest sati dnevno) zabilježeno kod čak 17,8% učenika. Najveći broj (72,6%) učenika ima internet pristup na svom mobitelu, a najčešće se internet koristi za druženje sa prijateljima, što je u vezi sa podatkom da profil na društvenim mrežama ima 95,9% učenika. Ispitujući odnos roditelja prema korištenju interneta došli smo do podataka da 62,1% roditelja učenicima ne ograničavaju vrijeme korištenja interneta, a da oko trećina učenika izjavljuje da se njihovi roditelji i ne interesiraju za ono što im djeca rade na

internetu. Naše istraživanje je pokazalo jako veliki procenat (68,4%) djece i mladih koji su se pretražujući internet susreli sa pornografskim sadržajem, te da je 45,6% učenika doživjelo neki oblik nasilja, a najzabrinjavajući rezultat istraživanja o internetu jeste da 21,7% učenika pokazuje znakove razvoja ovisnosti o internetu.

- **Kockanje:** Igre na sreću igra 38,6% sudionika našeg istraživanja, najčešće bingo (24,4%), a potom slijede on-line igrice bez novčanog uloga, sportske kladionice i jednokratne igre na sreću ili grebalice. Ispitujući razloge za uključivanje u igre na sreću došli smo do podatka da je među onima koji su bar nekada igrali neku od igara na sreću, ubjedljivo najviše (45,6%) onih koji to rade iz dosade. Također, 45,5% učenika ima prijatelje koji kockaju. Ispitujući znanja i stavove djece i mladih o kockanju došli smo do podataka da 34,1% djece i mladih smatra da je za zarađivanje kockanjem potrebno imati dobar sistem igre, 23,6% smatra da ako je neko uspješan u kockanju, to je dokaz da posjeduje znanja i vještine kockanja, 27,2% smatra da je ishode kockanja moguće predvidjeti, dok se 21,1% ne slaže sa tvrdnjom da se kockanjem više gubi nego dobija. Također, utvrđeno je da učenici muškog spola znatno više igraju igre na sreću nego učenice. Kockanje je jednako zastupljeno među učenicima osnovne i srednje škole.
- **Konsumiranje cigareta:** Iskustvo konzumiranja cigareta ima čak 27,3% ispitanih učenika, od toga je 16,2% aktivnih pušača. Među aktivnim pušačima je 6,85% onih koji puše svakodnevno, a većina učenika je eksperimentirala sa cigaretama u dobi od jedanaest godina i više. Najčešće navođeni razlozi zbog kojih učenici puše su: jer ih to opušta, iz dosade, te zato što im pušenje pomaže da zaborave na probleme. Istraživanjem je utvrđeno i da 85,7% učenika ima u okolini nekog pušača, pri tome je najviše onih koji imaju prijatelja pušača i onih čiji roditelji puše. Ispitujući stavove djece i mladih o pušenju došli smo do podataka da njih 33% smatra da neko nije pušač dok ne kupuje cigarete, 24,5% smatra da su mladi koji puše popularniji u društvu, 21% smatra da ako se osoba zdravo hrani i bavi se sportom, pušenje ne ugrožava njeno zdravlje, a 13,9% da ako neko puši manje od pet cigareta dnevno, da on nije pušač. Osobe muškog spola iz našeg istraživanja puše učestalije, a pušenje je zastupljenije među učenicima srednje škole nego osnovne.
- **Konsumiranje alkohola:** Prema rezultatima našeg istraživanja 30,7% djece i adolescenata pije alkohol i pri tome je najviše onih koji to rade mjesečno. Najčešće djeca i mladi piju jer smatraju da je to dobar način za proslaviti specijalne događaje kao što su rođendani, matura i praznici (44,9%), a zatim piju iz dosade, zadovoljstva, te zbog toga što smatraju da ih alkohol opušta. Inicijacija konzumiranja alkohola se najčešće dogodila sa 11 godina i više. Oko dvije trećine onih koji konzumiraju alkohol navodi da jedan ili oba roditelja znaju za njihovu konzumaciju. Oko 38% učenika imaju prijatelja koji konzumira alkohol. Kada smo ispitali znanja i stavove mladih o alkoholu, došli smo do podataka da 54,8% mladih smatra da alkoholičari moraju piti svakodnevno jer ne mogu bez pića, 39,75% mladih smatra da povremeno pijenje alkohola neće ostaviti posljedice na zdravlje, 38,8% se ne slaže sa tvrdnjom da alkohol povećava stres, 17,7% mladih smatra da žvakanje gume ili bombona za osvježanje daha može prevariti alkotest. Muški ispitanici, te ispitanici starijih razreda više konzumiraju alkohol.

- **Pušenje marihuane među djecom i mladima:** Iskustvo konzumiranja marihuane ima 9% ispitanih učenika, od toga njih 4,9% su bili aktivni konzumenti u vrijeme istraživanja. Ispitivanje stavova i znanja o marihuani je pokazalo da 23,2% djece i adolescenata smatra da se o marihuani ne može postati ovisan, 21,1% smatra da je marihuana manje štetna od cigareta, 36,9% smatra da marihuana djeluje opuštajuće i smirujuće. Također, mladi nisu u velikoj mjeri (njih 37%) upoznati sa činjenicom da je marihuana štetnija za tinejdžere nego za odrasle.
- **Slobodno vrijeme djece i mladih:** Najčešće aktivnosti djece i mladih u slobodnom vremenu su druženje sa prijateljima (26,5%) i bavljenje sportom (26,5%). Kada razmišljaju o načinu na koji provode svoje slobodno vrijeme ispitanici iz našeg istraživanja većinom (61,6%) zaključuju da ga provode kvalitetno i korisno, 15,6% da se uglavnom dosađuju, 10,3% da ga provode nekvalitetno i beskorisno, 10,4% da je potrebno više mogućnosti izbora. Ono što djeci i mladima najviše nedostaje u njihovom mjestu stanovanja kako bi njihovo slobodno vrijeme bilo kvalitetno ispunjeno jesu mjesta za okupljanja i organizirane aktivnosti mladih (46,2%), potom koncerti (21,2%), mjesta na kojima se mladi mogu obratiti za pomoć (6,6%), dok 14,5% smatra da je dovoljno mogućnosti.

Rezultati istraživanja su se koristili kao osnova za kreiranje preventivnog projekata koji je usmjeren na ispitivane ovisnosti.

3.5. PROMOTIVNO-PROPAGANDNE AKTIVNOSTI

3.5.1. Obilježen Međunarodni dan porodice

Povodom obilježavanja **Međunarodnog dana porodice 16.05.2016.g.**, KJU „Porodično savjetovalište“ i Internacionalni univerzitet u Sarajevu organizirali su panel prezentaciju i diskusiju u cilju promocije porodice i porodičnih vrijednosti. Manifestaciju je otvorio rektor IUS, prof.dr Yucel Ogurlu u prostorijama Univerziteta.

Učesnici skupa su imali priliku čuti predavanja o temama: *Značaj porodice kroz prizmu KJU „Porodično savjetovalište“* – direktor KJU „Porodično savjetovalište“ i *Internacionalna porodica- IUS -FASS asist.prof.dr Selvira Draganović.*

3.5.2. „Dječija nedjelja“- Nagradni konkurs za kratki film o porodici

U okviru obilježavanja manifestacije „Dječija nedjelja“ u Kantonu Sarajevo za 2016. godinu, KJU „Porodično savjetovalište“ je raspisala nagradni konkurs za učenike VIII i IX razreda osnovnih škola i I i II razreda srednjih škola u Kantonu Sarajevo. Konkurs se odnosio na snimanje kratkih filmova koji promoviraju porodične vrijednosti, a snimljeni su mobilnim aparatom, kamerom ili nekim drugim uređajem za snimanje u trajanju do 1-5 minuta. Kriteriji i tekst konkursa je formuliran u saradnji sa stručnim žirijem i objavljen na zvaničnoj stranici i društvenim mrežama Ustanove.

U cilju promocije manifestacije i ove aktivnosti štampani su plakati i letci, koji su potom distribuirani u sve osnovne i srednje škole u Kantonu Sarajevo i druge organizacije i institucije koje rade sa ovom ciljnom grupom, a organizirano je i promoviranje ove aktivnosti kroz medije kako bi se animirao što veći broj djece.

Na konkurs je prijavljeno 19 filmova. Stručni žiri u sastavu Nedžad Begović-predsjednik, Segor Hadžagić-član, Almir Panjeta-član i Tarik Smailbegović-član je nakon pregledanih pristiglih radova konstatirao da su učenici napravili izvrsne filmove gdje pokazuju na koji način promišljaju svijet oko sebe i pronalaze izniman način da filmski artikuliraju i afirmišu vrijednosti porodice. Teme koje su obrađivane u filmovima su narušeni porodični odnosi, socijalna otuđenost nastala upotrebom novih tehnologija, te porodica kao oslonac u različitim životnim okolnostima. Kroz filmove se ne govori samo o problemima s kojima se djeca u porodici susreću, već autori nude i rješenja, te šalju jasne poruke vršnjacima kao i odraslima. Komisija je koristeći se kriterijima navedenim u konkursu donijela jednoglasnu odluku o nagradama:

I nagrada: film „Košmar“, autor: Marko Velimirović, O.Š. „Hasan Kikić“.

II nagrada: film „Karma“, autor: Adi Lagumdžija, JU „Peta gimnazija“.

III nagrada: film „Vrijednosti porodice“, autorice: Diana Raunić i Lejla Hrenovica, O.Š. „Hasan Kikić“.

Pored tri glavne nagrade, stručni žiri je nagradio još dva filma za humanost u djelu i to:

- **„Škola kao druga porodica“, autor: Almin Agić, JU „Škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje“ i**
- **„Podrška porodičnog okruženja u školskim i vanškolskim aktivnostima“, autori: Hena Hadžić, Ermin Hadžić, Amina Đonko, Adela Gazibara, Anes Čamo, Faruk Eminović, Tarik Tojaga i Amar Čajdrić.**

Dodjela nagrada i svečana manifestacija povodom aktivnosti „Porodica kroz film“ održana je 06.10.2016. godine u prostoru kina Meeting Point. Manifestaciji su prisustvovali autori pristiglih filmova, predstavnici Ustanova socijalne zaštite, direktori srednjih i osnovnih škola, te predstavnici resornog Ministarstva. Nakon uvodnih obraćanja i dodjela nagrada prisutni su imali priliku pogledati nagrađene filmove.

Također, za potrebe promocije manifestacije „Dječija nedjelja“ izrađen je Program aktivnosti manifestacije.

3.5.3. Izdavaštvo

Priručnik : „Priprema mladih za tržište rada“

Generalni cilj: Smjernice stručnjacima u pripremi mladih za tržište rada

Ciljna populacija: Stručnjaci koji rade sa mladima

Shodno prijedlozima Radne grupe formirane od predstavnika KJU „Porodično savjetovalište“, Ministarstva obrazovanja, nauke i mladih, Prosvjetno-pedagoškog zavoda KS, JU Služba za

zapošljavanje KS, JU Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti i Omladinske informativne agencije BiH u cilju praćenja implementacije zaključaka sa Okruglog stola pod nazivom „Psihosocijalna podrška mladima u razvoju buduće karijere”, formirana je grupa za izradu priručnika „Priprema mladih za tržište rada“.

Priručnik je namijenjen svim profesionalcima u srednjim školama koji educiraju mlade u cilju razvijanja i jačanja njihovih kapaciteta za lakšu zapošljivost i razvoj buduće karijere.

KJU “Porodično savjetovalište” upriličila je promociju priručnika “Priprema mladih za tržište rada” 03.06.2016.g. u multimedijalnoj sali Vlade Kantona Sarajevo. Tom prilikom prisutnima su se obratili predstavnici ministarstava, direktori ustanova i nevladine organizacije koje su učestvovala u izradi priručnika.

Priručnik je distribuiran svim srednjim i osnovnim školama u elektronskoj verziji, dok je u printanoj verziji podijeljen na sjednici aktiva direktora srednjih škola.

3.5.4. Medijski nastupi

Učešća u javnom informisanju koja zahtijevaju promociju rada Ustanove, te najavu sadržaja koje Ustanova provodi vršena su na poziv medija i po ukazanoj potrebi za medijskim istupom, a sve u cilju informisanja javnosti o radu Ustanove.

Učešća su bila u tematskim televizijskim i radijskim emisijama koje tretiraju porodicu, od čega je bilo : **2 press konferencije, 53 televizijska gostovanja** (Al Jazeera, BHT, TVSA, Face TV, TV ALFA, TV Hayat, TV N1 itd) **15 radijskih nastupa** (BH Radio1, Radio Sarajevo, Radio BIR, Radio Stari Grad, Radio M, itd) **i 7 intervjuja za novinski portal, te 8 članaka za novinski portal** (FENA, Klix, Dnevni avaz, Oslobođenje, RadioSarajevo, Faktor, Nezavisne novine itd).

Neke od tema bile su:

„Nasilje na internetu”, “Međunarodni dan porodice”, “Odabir srednje škole i zanimanja”, „Koliko košta roditeljstvo“ „Značaj saradnje porodice i škole“, “Stres u porodici”, “Nasilje u adolescentskim vezama”, “Mladi i internet”, “Porodični odnosi”, “Polazak djece u školu”, “Konzumerizam” i “Roditelji kao zaštitni faktor u prevenciji rizičnih ponašanja kod djece i mladih”, “Roditeljstvo”, “Roditeljska uključenost”, “Porodica kao zaštitni faktor”, “Ljubomora kod braće i sestara”, “Psihološki procesi u trudnoći”, „Vršnjačko nasilje“ i sl.

3.5.5. Web stranica Ustanove

KJU “Porodično savjetovalište” je i u 2016. godini nastavila sa redovnim ažuriranjem sadržaja i osvježavanjem novog izgleda službene web stranice. Postavkom raznih sadržaja na stranicu, prezentirane su usluge Savjetovališta, i putem iste, ostvarivani su stalni kontakti sa krajnjim korisnicima te blagovremeno pružane informacije o realizaciji aktivnosti Ustanove.

U ovom periodu objavljene su i teme mjeseca, neke od njih su : “Popustljivi odgoj i njegov utjecaj na dijete”, „Saradnja porodice i škole“ i “Jednoroditeljske porodice”, „Nasilje u adolescentskim vezama“, „Utjecaj konzumerizma na porodicu“, „Nasilje u porodici“ i „Kada reći djetetu DA, a kada NE“.

Poseban akcent stavljen je i na objavljivanje aktivnosti koje Savjetovalište provodi u zajednici, te su tako objavljeni slijedeće vijesti i aktuelnosti : „Predavanje za profesore srednjih škola“, „Saradnja sa Srednjom mašinskom školom“, „Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice-sastanak o prevenciji maloljetničkog prijestupništva“, „Sastanak u Srednjoj školi metalskih zanimanja“, „Sastanak sa ombudusmenom za ljudska prava“, „Dan sigurnijeg Interneta“, „Održano predavanje Večeri psihologije“, „Posjeta JU Terapijska zajednica Kampus KS“, „Počinje projekat Porodično u Vašoj školi“, „Općina Centar donirala 5000 km Porodičnom savjetovalištu“, „Ministrica Dautbegović održala sastanak sa direktorima javnih ustanova“, „Saradnja sa JU „Djeca Sarajeva“, „Saradnja sa Fakultetom političkih nauka“, „Adolescencija-roditelji kao podrška“, „Zastupnici Skupštine KS posjetili Savjetovalište“, „Iniciranje zajedničke saradnje“, „Održano predavanje Mladi i Internet“, „Poziv za roditelje sa iskustvom razvoda braka“, „Dan ružičastih majica Pink Shirt Day“, „Čestitka za Dan nezavisnosti BiH“, „Vršnajčko nasilje-predavanje za profesore“, „Počeo projekat Mladi u svijetu rada“, „Porodično u Vašoj školi“, „Srednja građevinsko-geodetska škola“, „Čestitka za 8.mart“, „Sajam srednjih škola KS“, „Zajednička saradnja javnih ustanova socijalne zaštite i Fakulteta političkih nauka“, „Poziv na tribine-predavanja za roditelje“, „Porodično u Vašoj školi O.Š Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak“, „Potpisan protokol o saradnji“, „Posjeta studenata Odsjeka za pedagogiju“, „Održan Sajam srednjih stručnih škola“, „Počeo projekat Mladi za mlade“, „Sporazum sa Internacionalnim univerzitetom u Sarajevu“, „Komunikacija – odnos učenik-nastavnik, predavanje za profesore srednjih škola“, „Potpisan protokol o saradnji sa Fondom IKRE“, „Infografika – Mladi i internet“, „Održan sastanak predstavika ustanova socijalne zaštite“, „Započet ciklus radionica *Aktivnost kroz umjetnost*“, „Završen rad grupe podrške roditeljima sa iskustvom razvoda braka“, „Kamp za mlade Intercity teatar 2016“, „Prisustvo radionici povodom izrde Akcionog plana za prevenciju maloljetničke delikvencije“, „Kampanja Ponosni Na Sebe“, „Vijest o okončanju radionice Moj izbor“, „Infografika - Jednoroditeljske porodice“, „Aktivnost kroz umjetnost“, „Održano predavanje za profesionalce“, „Saradnja porodice i škole“, „Olakšajte svom djetetu polazak u školu“, „Nagradni konkurs za najbolji kratki film o porodici“, „Počeo projekt Porodično u Vašoj Školi“, „Učešće na kongresu Psihoterapija i društvo“, „Putokazi u zdravije društvo“, „Projekt : Civilna hrabrost“, „Održano predavanje Komunikacija: Odnos učenik-nastavnik u Gazi Husrev-begovoj medresi“, „Adolescencija kao podrška“, „Počeo projekt Mladi u svijetu rada za učenike Treće gimnazije“, „Stručna konferencija: Socijalni rad u službi korisnika“, „Počele Tribine za roditelje“, „Porodica kroz film u Dječijoj nedjelji“, „Dječija nedjelja 2016“, „Projekt Zajedno do uspijeha 2016“, „Održano predavanje Stres u nastavničkom zanimanju“, „Završena realizacija projekta „Mladi u svijetu rada“, „Održano predavanje Komunikacija : Odnos učenik-nastavnik“, „Počeo projekt Porodično u Vašoj srednjoj školi“, „Održano predavanje Adolescencija kao podrška“, „Održano predavanje Utjecaj stresa na rad prosvjetnih radnika“, „Saradnja sa JU „Terapijska zajednica Kampus KS“, „Infografika-Utjecaj konzumerizma“, „Održano predavanje za roditelje O.Š „Isak Samokovlija“, „Održano predavanje Stres u nastavničkom zanimanju“, Održano predavanje : Komunikacija: odnos učenik-nastavnik u Srednjoj školi za tekstil, kožu i dizajn“, „Porodica kroz film“, „Realiziran projekt Tribine-predavanje za roditelje“, „Održano predavanje Utjecaj konzumerizam na porodicu“, „Održana radionica Javni nastup“, „Sretan Dan državnosti BiH“, „Intercity teatar dobitnik Europske nagrade za prevenciju ovisnosti“.

Softverskom analizom posjeta (Google analytics) web stranice za protekli period, a zaključno sa **31.12.2016.g.** evidentirano je **8934** posjetitelja koji su ostvarili **21.971** pregleda sadržaja linkova i **101** naslov u okviru web stranice Ustanove.

3.6. SARADNJA U MREŽI

3.6.1. Protokol o saradnji između Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, javnih ustanova socijalne zaštite, Službe za zapošljavanje i Fakulteta političkih nauka.

U okviru naučnog skupa „Ljudsko dostojanstvo iz perspektive migrantske krize“ na Fakultetu političkih nauka 15.03.2016.g. upriličeno je potpisivanje **Protokola o saradnji** između Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, javnih ustanova socijalne zaštite, Službe za zapošljavanje i Fakulteta političkih nauka.

U cilju unapređivanja zajedničkog rada, te povezivanja teorije i prakse socijalnog rada, strane potpisnice su dogovorile izradu zajedničkog programa djelovanja koji bi obuhvatio aktivnosti svih ustanova čime bi se postigla multisektorska saradnja. Program zajedničkog djelovanja je sačinjen i očekuje se implementacija njegovih aktivnosti.

3.6.2. Stručna konferencija „Socijalni rad u službi korisnika“

Stručna konferencija „Socijalni rad u službi korisnika“ održana je **19.10.2016.g.** u hotelu Holiday u organizaciji KJU „Porodično svajetovalište“ i Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS.

U konferenciji je učestvovalo preko 90 učesnika iz institucija, općinskih službi i nevladinih organizacija koje se bave socijalnim radom, kao i predstavnici Odsjeka za socijalni rad Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Cilj konferencije bio je unapređenje djelatnosti socijalnog rada kroz jačanje zajedničke saradnje kako bi građani KS imali što kvalitetnije usluge socijalne zaštite.

Konferenciju je otvorila ministrica za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, Amela Dautbegović .

Kroz rad u radnim grupama koje su podrazumjevale prikaz studije slučaja učesnici su donijeli zaključke koji su upućeni Ministarstvu za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, a koji će pomoći u kreiranju buduće politike socijalnog rada.

Na završnom plenumu Konferencije usaglašeni su stavovi svih učesnika Konferencije, da je predložene zaključke moguće realizirati donošenjem Jedinog programa socijalne zaštite.

Jedinstveni program socijalne zaštite bazirao bi se na zajedničkom pristupu i sudjelovanju svih ustanova iz oblasti socijalne zaštite i organizacija / udruženja na njegovom kreiranju i realiziranju u Kantonu Sarajevu.

Ovaj program će dati smjernice za izradu strateškog dokumenta (Strategije) i Akcionog plana (sa aktivnostima, zaduženjima, rokovima, troškovima, indikatorima itd.).

Na ovaj način potpomogli bi kreiranje buduće politike socijalnog rada.

3.6.3. Izvanprogramska saradnja sa srednjim školama Kantona Sarajevo u implementaciji predavanja/projekata primarne prevencije

S ciljem zajedničkog rada na preveniranju unutarporodičnih riziko-faktora i prevencije maloljetničke delinkvencije nastavljena je saradnja sa srednjim školama Kantona Sarajevo, te je u ovom izvještajnom periodu realizirano ukupno **19 interaktivnih predavanja za roditelje i profesionalce**, i njima je prisustvovao **651 učesnik**.

Od ukupnog broja realiziranih predavanja, 12 interaktivnih predavanja održano je za **408 profesora** i to u: JU „Gimnazija Obala“; JU „Treća gimnazija“; JU „Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti“; JU „Prva gimnazija“; JU „Srednja medicinska škola-Jezero“; JU „Srednja ugostiteljsko-turistička škola“; JU „Četvrta gimnazija“; JU „Srednja škola za tekstil, kožu i dizajn“; JU „Gazi Husrev-begova medresa“; JU „Katolički školski centar“; JU „Ugostiteljsko turistička škola“ i JU „Srednjoškolski centar Hadžići“. Ova predavanja su obuhvatila tri teme: „Komunikacija: odnos profesor-učenik“, „Vršnjačko nasilje“ i „Stres kod nastavnika“.

Također, sedam predavanja je realizirano za **243 roditelja** učenika srednjih škola: JU „Ugostiteljsko-turistička škola“, JU „Četvrta gimnazija“ (dva predavanja); JU „Srednja škola za saobraćaj i komunikacije“; JU „Željeznički školski centar“; JU „Srednja mašinska škola“; JU „Srednja muzička škola“. Ova predavanja su realizirana o temama: „Adolescencija - roditelji kao podrška“, „Mladi i Internet“ i „Saradnja porodice i škole“.

Učesnici su ocjenili korisnost ponuđenog sadržaja prosječnom ocjenom od 4,3 (na skali od 1 do 5), što upućuje na zaključak da su izbor tema i realizacija predavanja pokazala svoju opravdanost, ali i dovoljnu zastupljenost konkretnih primjera i savjeta. Također, želimo posebno naglasiti zadovoljstvo od strane predstavnika škole koji su iskazali želju i potrebu za intenziviranjem saradnje sa Savjetovalištem.

3.6.4. Izvanprogramska saradnja sa osnovnim školama Kantona Sarajevo u implementaciji predavanja/projekata primarne prevencije

Pored programskih aktivnosti koje realizira Savjetovalište, u izvještajnom periodu je na poziv četiri osnovne škole (OŠ „Aleksa Šantić“, OŠ „Kovačići“, OŠ „Vrhbosna“, i OŠ „Safvet-beg Bašagić“) realizirano pet interaktivnih predavanja o temama: „Komunikacija: odnos učenik-nastavnik“, „Odnos porodice i škole“, „Unapređenje komunikacije između roditelja i škole“ i „Stres kod nastavnika“ i njima je prisustvovalo **153 nastavnika**.

Također, predavanje o temi „Saradnja porodice i škole“ održano je za **20 roditelja** OŠ „Isak Samokovlija“ i za **4 roditelja** OŠ „Hrasno“.

3.6.5. Sporazum o saradnji sa Internacionalnim fakultetom u Sarajevu

KJU „Porodično savjetovalište“ i Internacionalni univerzitet u Sarajevu, potpisali su dana 23.03.2016.g. Sporazum o saradnji.

U okviru ove saradnje planirano je iniciranje i realiziranje zajedničkih istraživačkih projekata iz domena porodičnih i društvenih fenomena, zajedničkih tribina, foruma, okruglih stolova, te provođenje preventivnih projekata.

3.6.6. Saradnja sa KJU „Gerontološki centar“ Sarajevo

U 2016. godini uspostavljena je saradnja između KJU „Porodično savjetovalište“ i KJU „Gerontološki centar“ Sarajevo. U okviru ove saradnje korisnicima doma pružena je psihosocijalna podrška kroz savjetodavni tretman za četiri korisnika sa kojima je u periodu tokom 2016. godine realizirano 16 individualnih seansi.

Cilj tretmana bio je reduciranje faktora rizika kojim su korisnici izloženi u procesu separacije od vlastitih porodica, njihova socijalizacija i integriranje u novu sredinu.

3.6.7. Saradnja sa Udruženjem građana “Vive Žene”, Tuzla

U okviru projekta “Osiguranje pristupa pravdi za svjedoke/žrtve kroz jačanje postojećih i uspostavljanje novih mreža podrške svjedocima diljem Bosne i Hercegovine”, ostvarena je saradnja sa Udruženjem građana “Vive žene” iz Tuzle, koje je i nosilac projekta. Realizacija aktivnosti u okviru ovog projekta planirana je u periodu januar 2015. - decembar 2017. godine. Projekat ima za cilj unapređenje pristupa pravdi i rehabilitaciji za preživjele/svjedoke konflikta kroz pružanje blagovremene multidisciplinarnе podrške kako bi se spriječio budući konflikt i doprinijelo održivom miru u BiH.

U okviru navedene saradnje dva predstavnika Ustanove učestvovala su u dva trodnevna edukativna modula i dva supervizijska susreta. Navedene aktivnosti su imale za cilj uspostavljanje novih i jačanje postojećih mreža podrške preživjelim/svjedocima u sudskim postupcima, jačanje kapaciteta profesionalaca iz vladinog i nevladinog sektora i razmjenu iskustava iz prakse.

U izvještajnom periodu Porodično savjetovalište je uzelo učešće u izradi prijedloga dijela Protokola o međusobnoj saradnji nadležnih institucija i udruženja/fondacija u pružanju podrške svjedocima/žrtvama za područje Kantona Sarajevo.

3.6.8. Memorandum o saradnji sa Udruženjem „Produkcija – PRVI KADAR“ Istočno Sarajevo

U izvještajnom periodu zaključen je Memorandum o saradnji sa Udruženjem „Produkcija – PRVI KADAR“ Istočno Sarajevo. Memorandum je zaključen sa ciljem uspostave međusobne saradnje na promociji porodičnih vrijednosti putem TV emisije „Roditeljski sasatanak“ i povezanih kanala društvenih medija.

3.6.9. Protokol o saradnji sa Fondom „IKRE“

U okviru saradnje sa Fondom Kantona Sarajevo za stipendiranje i školovanje djece boraca, poginulih boraca i poginulih civila-žrtava rata „IKRE“, Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište“ i Fond „IKRE“ potpisali su dana 24.03.2016.g. Protokol o saradnji.

Planirana saradnja predviđa osmišljavanje i sprovođenje zajedničkih aktivnosti koje podrazumjevaju realiziranje istraživačkih projekata iz domena porodičnih i društvenih fenomena, provođenje preventivnih projekata za roditelje i porodicu, iniciranje tribina, foruma, okruglih stolova, te publiciranje stručne i edukativne literature.

3.7. OSTALE AKTIVNOSTI

3.7.1. Infografika

U nastojanju da održimo kreativan i inovativan pristup u radu, KJU „Porodično savjetovalište“ je pokrenula aktivnosti izrade infografika kao odgovor na društvene pojave, razvoj tehnologije i potrebu za jasnijim i kraćim prikazivanjima edukativnih sadržaja iz tematike koju tretira Savjetovalište. **Infografika** je vizuelna prezentacija informacija, podataka ili znanja u kojoj se koriste jednostavne sličice koje privlače ljude i jednostavno ih je “pročitati”. Infografika predstavlja dobar alat koji povećava obim preventivnog djelovanja i podrazumijeva veću dostupnost za ciljnu populaciju.

Izrada infografike podrazumijevala je definiranje teme, pripremanje templates-a i osmišljavanje poruka. U 2016. godini objavljene su tri infografike: „Internet i mladi“, „Jednoroditeljske porodice“ i „Utjecaj konzumerizma na porodicu“. Distribucija infografika se vrši putem društvenih mreža „Facebook“ i „Instagram“, te putem web stranice Savjetovališta čime se želi doći do što većeg broja korisnika koji ne koriste standardne usluge naše Ustanove.

3.7.2. Ciklus radionica: „Aktivnost kroz umjetnost“

U periodu juli - august 2016. godine održano je 6 likovnih radionica i radnih terapija sa korisnicima KJU „Gerontološki centar“, a čiji je cilj bio motivirati starije osobe na ponovno uključivanje u aktivnosti koje su im predstavljale zadovoljstvo u životu.

U radionicama je učestvovalo 22 učesnika (19 korisnika, 2 voloneta - studentice psihologije i radno-okupacioni terapeut). Kroz kreativne radionice sa starijim osobama generalni cilj je socijalizacija i razvijanje dobrih međuljudskih odnosa, što se pokazalo najznačajnijim, jer su korisnici konstantno naglašavali važnost učestvovanja i rada u grupi. Ovakav način rada je od velikog značaja jer se na taj način vrši prevencija i očuvanje socijalnih i psihofizičkih sposobnosti korisnika, te štiti njihovo mentalno zdravlje gdje korisnici kroz razgovor rješavaju različite probleme.

Tokom realizacije radionica evidentna je bila zainteresiranost učesnika za aktivno učestvovanje u izradi različitih predmeta i usavršavanju novih tehnika. Uvođenje inovacija posebno se odrazilo na motivaciju korisnika Centra, gdje je od ranije prisutna smanjenja participacija u sličnim sekcijama i bezvoljnost u radu. Poslije ciklusa kreativnih radionica u Centru nastavljene su iste aktivnosti, gdje su mjesto voditelja radionica preuzeli volonteri.

3.7.3. Kamp za mlade „Intercity teatar 2016“

KJU „Porodično savjetovalište“ je i u 2016. godini učestvovala u organizaciji Intercity teatar projekta u suradnji sa Udruženjem za prevenciju ovisnosti „Narko-ne“. Sedmodnevni Kamp je realiziran na planini Igman uz učešće 18 mladih iz Sarajeva, Zenice, Kiseljaka, Fojnice, Bijeljine, Bileće i Goražda.

Kamp je bio osmišljen na način da mladi iz različitih zajednica provedu zajedničko vrijeme u prirodi, što je u suprotnosti sa današnjim stilom življenja, te da dožive iskustva koja će im pomoći da se pripreme za mnogobrojne izazove koje sa sobom nosi savremeni život. Poseban naglasak je stavljen na usvajanje

životnih vještina iz komunikacije, timskog rada, radne discipline, radnih navika te znanja vezanih za prevenciju ovisnosti o psihoaktivnim supstancama, alkoholu, pušenju, kockanju i internetu.

Završetak kampa je označen premijernim izvođenjem teatarske predstave „To je raj, lutka moja“ koju su pripremili mladi uz podršku poznate bosanskohercegovačke glumice Minke Muftić. Premijeri predstave su prisustvovali roditelji i prijatelji učesnika kampa kao i saradnici i gosti UG „Narko-ne“ i KJU „Porodično savjetovalište“.

Važno je istaći da je Intercity teatar ovogodišnji dobitnik European Prevention Award, nagrade koju Pompidou Grupa pri Vijeću Europe svake dvije godine dodjeljuje za tri najuspješnija projekta u oblasti univerzalne prevencije ovisnosti o drogama. U 2016. godini od 47 prijavljenih, odabrani su projekti iz Portugala i Izraela, te Intercity teatar iz Bosne i Hercegovine. Ova nagrada predstavlja svojevrsan pečat koji potvrđuje da je sve ono što je rađeno u proteklom periodu prepoznato kao inovativan i efikasan koncept rada na prevenciji sa mladima. Uzimajući u obzir da je do sada kroz ovaj projekat prošlo preko 200 mladih lidera iz svih krajeva Bosne i Hercegovine, može se reći da je Intercity prerastao projekat i da je postao pozitivna promjena u društvu koja pomjera mnoge granice, donosi rješenja i daje nadu u bolje sutra.

3.7.4. Posjeta studenata Odsjeka za pedagogiju

Za 40 studenata Odsjeka za pedagogiju Filozofskog fakulteta, održana su interaktivna predavanja na kojima se govorilo o problematici koja se tretira u savjetodavno-terapeutskom radu, te provođenjima istraživanja problema i pojava ciljnih grupa na kojoj se temelje projekti primarne prevencije i rad Savjetovališta u zajednici.

3.7.5. Učešće na Šestom kongresu psihoterapeuta Srbije

Predstavnici Ustanove prisustvovali su Šestom kongresu psihoterapeuta Srbije koji je organiziran u Beogradu u periodu 20-23. oktobar 2016. godine u organizaciji Saveza društava psihoterapeuta Srbije. Kongres je nosio naziv „Psihoterapija i društvo“, a izlagači su bili eminentni stručnjaci iz oblasti psihoterapije iz država regiona. U okviru plenarnih predavanja, okruglih stolova i radionica obrađeno je niz tema iz oblasti psihoterapije, izneseni rezultati najnovijih istraživanja, prezentirane nove tehnike rada koji se koriste u različitim psihoterapijskim pravcima, te iznesena iskustva iz psihoterapijske prakse sa akcentom na značaj utjecaja psihoterapije na društvene tokove.

U okviru kongresa realiziran je okrugli sto na temu **Iskustva, izazovi i pravci razvoja sistemske prakse u regionu** u okviru kojeg su predstavnici KJU „Porodično savjetovalište“ uzeli aktivno učešće te iznijeli iskustva razvoja sistemske prakse u Kantonu Sarajevo i iskustva primjene sistemske porodične terapije u KJU „Porodično savjetovalište“.

Poseban akcenat stavljen je na izazove konteksta i vremena koji oblikuju terapijske teme i procese, sa posebnim osvrtom na zahtjeve modernog doba i neophodnost pružanja profesionalne podrške i pomoći profesionalcima koji se bave savjetodavno-terapeutskim radom.

Aktivnim učešćem stručnih saradnika na kongresu omogućena je adekvatna prezentacija rada Porodičnog savjetovališta, te omogućeno povezivanje sa stručnjacima koji se bave psihoterapijom u BiH i zemljama u regionu.

3.7.6. Učešće u radnim timovima i radnim grupama

Predstavnici KJU „Porodično savjetovalište“ su aktivno učestvovali u radu „Tima za implementaciju Akcionog plana za prevenciju maloljetničkog prijestupništva i rad sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom 2014. i 2016.“ Vlade Kantona Sarajevo i „Radne grupe za realizaciju mjera za prevenciju maloljetničkog prijestupništva“ Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice.

3.7.7. Radni sastanci sa predstavnicima JU „Terapijska zajednica Kampus“ Kantona Sarajevo

Uposlenici Odjeljenja za razvojno-istraživačke poslove i socijalne inovacije su u toku 2016. godine održali nekoliko radnih sastanaka sa predstavnicima JU „Terapijska zajednica Kampus“ Kantona Sarajevo na kojima je razgovarano o saradnji na realizaciji projekata primarne prevencije i razmjeni iskustava u radu. Dogovorena je i zajednička saradnja na projektu „Porodično u vašoj školi“ u okviru kojeg su predstavnici JU „Terapijska zajednica Kampus“ održali radionice za učenike i predavanje za nastavnike.

3.7.8. Održana radionica „Javni nastup“

Na poziv **JU Terapijska zajednica – Kampus Kantona Sarajevo**, dana 24.11.2016.g. predstavnica KJU „Porodično savjetovalište“ održala je radionicu za uposlenike Terapijske zajednice o temi „**Javni nastup**“.

Kroz ovu radionicu učesnici su imali priliku upoznati se sa tehnikama javnog nastupa, te naučiti kako savladati tremu, samouvjereno vladati nastupom, inspirisati publiku kao i učestvovati u praktičnim vježbama pred kamerom.

3.7.9. Realizacija radionice „Kako odabrati srednju školu za nastavak školovanja“

Predstavnici KJU „Porodično savjetovalište“ su dana 16.04.2016.g. održali radionicu za trideset učenika osnovnih škola pod nazivom „Kako odabrati srednju školu za nastavak školovanja“. Radionica je realizirana u prostorijama JU „Srednja škole metalskih zanimanja“ koja je bila organizator takmičenja „Projekt građanin“ za učenike osnovnih škola Općine Centar.

3.7.10. Aktiv direktora srednjih škola Kantona Sarajevo

U okviru Aktiva direktora srednjih škola koji je održan u JU Srednja medicinska škola „Jezero“, 16.06.2016.g., svim direktorima srednjih škola su uručeni primjerci priručnika „Priprema mladih za tržište rada“. Također, ovom prilikom direktorima je dostavljen i prezentiran plan preventivnih aktivnosti koje KJU „Porodično savjetovalište“ nudi srednjim školama u Kantonu Sarajevo, a koji se odnosi na predavanja i radionice za profesore, roditelje i učenike.

3.7.11. Obilježavanje značajnih datuma, učešće u tematskim skupovima i okruglim stolovima

- 09.02.2016. godine Kantonalna javna ustanova „Porodično savjetovalište“ kroz stručni tekst objavljen na web stranici podsjetila je na Dan sigurnijeg interneta, te koliko je važno da svi budu svjesni prednosti, ali i opasnosti koje su povezane s Internetom;
- 16. i 17.02.2016. godine - “Uloga obrazovnog sektora u borbi protiv nasilnog ekstremizma” u organizaciji Misije OSCE-a u BiH - Prisustvo na dvodnevnoj radionici koja je okupila više od 30 učesnika iz cijele BiH s ciljem promocije pozitivnih praksi u radu sa nasilništvom, ali i ukazivanja

mogućih unapređenja postojećih vještina i sposobnosti usmjerenih ka suprotstavljanju nasilnom ekstremizmu i radikalizaciji;

- 16.03.2016. godine - Srednjoškolski centar "Nedžad Ibrišimović" Ilijaš – Posjeta učenika III razreda u okviru koje je realiziran intervju sa stručnim saradnicima Savjetovališta o temi „Međuvršnjačko nasilje“, a za potrebe njihove pripreme za učešće na takmičenju „Projekt građanin“;
- Predstavnik Savjetovališta je 02.03.2016. godine učestvovao na tematskoj sjednici Vijeća roditelja Kantona Sarajevo o sigurnosti i vršnjačkom nasilju. U okviru aktivnosti Vijeća roditelja pokrenute su aktivnosti edukacije o vršnjačkom nasilju i njegove rane detekcije u školama;
- Predstavnicu KJU „Porodično savjetovalište“ su u periodu od 09.05-10.05.2016. godine prisustvovali dvodnevnoj Panel konferenciji u organizaciji Islamske zajednice u BiH pod nazivom „Muslimanska porodica - prava i dužnosti“. U okviru ovog susreta profesionalci iz različitih oblasti su imali priliku da razmjene stavove, kritička promišljanja, rezultate rada i istraživačka dostignuća vezano za razvoj i unapređenje porodice unutar balkanske regije;
- Predstavnicu KJU „Porodično savjetovalište“ su 16.09.2016.g. prisustvovali projekciji filma „SLOBODNI“ koju je organizirao Centar za podršku osobama s invaliditetom „Sumero“ sa ciljem poticanja na uključivanje šire društvene zajednice u proces deinstitutionalizacije.
- 07.12.2016 - Stručno predavanje: „Uloga nastavnika u prepoznavanju, prevenciji i intervenciji nasilja nad i među djecom“ u organizaciji BHIDAPA - Edukacija iz dječje i adolescentne psihoterapije;
- 15.12.2016 - Javna tribina: Više informacija-Sigurna sredina“ u organizaciji Fondacije lokalne demokratije;
- „Ne zanemarimo nikoga - integrisanje prava djeteta u programe razvojne saradnje“- učešće u dvodnevnom seminaru (13. i 14. decembra 2016. godine) u organizaciji Evropske unije i UNICEF-a;
- „Žene i djevojčice sa invaliditetom imaju pravo na život bez nasilja“- učešće u jednodnevnoj obuci koju je organiziralo Udruženje za unapređenje i kulturu življenja Bonaventura.

3.7.12. Sajam srednjih škola

KJU „Porodično savjetovalište“ učestvovala je kao suorganizator na Sajmu srednjih stručnih škola „Za život pun mogućnosti“ 19. i 20.03.2016.g. u organizaciji Srednje škole metalških zanimanja.

U prostorijama Srednje škole metalških zanimanja, 21 srednja škola predstavila je svoje obrazovne smjerove čemu su podršku dale i KJU „Porodično savjetovalište“, JU Služba za zapošljavanje KS, Privredna komora KS i Obrtnička komora KS.

S obzirom da je odabir srednje škole važna životna odluka kako za dijete tako i za roditelje, KJU „Porodično savjetovalište“ za sve posjetioce Sajma priredila je letke sa preporukama kako roditelji mogu biti izvor podrške i ohrabrenja za svoje dijete, te kako dijete da prepozna svoje želje i mogućnosti.

3.7.13. Učešće na radionici “Uloga obrazovnog sektora u borbi protiv nasilnog ekstremizma” i Štabnoj vježbi „Borba protiv nasilnog ekstremizma“

Predstavnicu Savjetovališta je 16. i 17.02.2016. godine učestvovala u radionici “Uloga obrazovnog sektora u borbi protiv nasilnog ekstremizma” u organizaciji Misije OSCE-a. Ova dvodnevna radionica je okupila više od 30 učesnika iz cijele BiH s ciljem promocije pozitivnih praksi u radu sa nasilništvom, ali i ukazivanja mogućih unapređenja postojećih vještina i sposobnosti usmjerenih ka suprotstavljanju nasilnom ekstremizmu i radikalizaciji.

Takodjer, u periodu od 01.- 03. mart 2016.g. predstavnicu Savjetovališta učestvovala je u Štabnoj vježbi „Borba protiv nasilnog ekstremizma“ u organizaciji Ministarstva sigurnosti BiH i OSCE.

3.7.14. Radna grupa za organiziranje konferencije

Shodno aktivnostima Programa zajedničkog djelovanja, formirana je radna grupa za organiziranje zajedničke konferencije u periodu septembar/oktobar. Radnu grupu činili su predstavnici svih ustanova socijalne zaštite koji su u ovom periodu održali dva sastanka. Cilj konferencije je unapređenje socijalnog rada kroz uspostavljanje kvalitetnije saradnje između akademske zajednice, resornog ministarstva i ustanova u mreži socijalne zaštite.

Učesnici konferencije biti će: predstavnici resornog ministarstva, direktori ustanova, predstavnici svih ustanova socijalne zaštite, predstavnici Fakulteta političkih nauka, predstavnici općinskih službi za socijalni rad, predstavnici NVO, ukupno 80 učesnika.

Aktivnost je osmišljena na način da predstavnici ustanova u mreži socijalnog rada i socijalne zaštite (potpisnici Protokola o saradnji) na zajedničkom jednodnevnom susretu prikažu prezentaciju o nadležnosti ustanova, problematici kojom se bave, sadržaju rada i metodama koje koriste u radu sa korisnicima usluga. Sadržaj prezentacija će omogućiti međusobno upoznavanje sa djelatnostima ustanova, a imat će efekte uvida i tzv. „ogledanja“ ustanova međusobno, što bi trebalo dovesti do unapređenja djelatnosti socijalnog rada i uvođenja metoda savremenog socijalnog rada u ustanove socijalne zaštite. Nakon pojedinačnih prezentacija bit će formirane (mješovite) podgrupe sačinjene od predstavnika različitih ustanova. Ove podgrupe će analizirati (multi)problemske situacije korisnika, onih koji imaju potrebu za paralelnim uslugama više ustanova iz sistema socijalne zaštite. Također, iz ovog rada proizašli bi i zaključci koji bi resornom ministarstvu dalo konkretne smjernice u cilju poboljšanja rada u ustanovama i socijalnog rada.

IV KAPITALNI PROJEKTI

Izgradnja poslovnog objekta KJU „Porodično savjetovalište“

Izgradnja poslovnog objekta KJU “Porodično savjetovalište” počela je dana 18.06.2015. godine. Nakon izgradnje I faze objekta koja podrazumijeva kompletnu betonsku konstrukciju, a nakon okončanja tenderske procedure, u 2017. godini je započeta i naredna faza izgradnje koja uključuje izvođenje svih građevinsko-zanatskih i instalaterskih radova na objektu. Kontinuitet daljih radova na objektu uslovljen je obezbijeđenim raspoloživim sredstvima za ovu namjenu.

Lokacija objekta nalazi se u Općini Novo Sarajevo, u ulici Bihaćka.

Procijenjena vrijednost objekta iznosi cca 2.210.000,00 KM.

Objekat je namijenjen za obavljanje djelatnosti Kantonalne javne ustanove “Porodično savjetovalište”.

Izgradnju zgrade finansira Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, implementator projekta je Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo.

V OCJENA STANJA I POSTIGNUTIH REZULTATA

KJU „Porodično savjetovalište“ kroz svoje djelovanje ostvarila je zapažene rezultate u svim domenama svog djelovanja.

U ovoj godini posebno izdvajamo Stručnu konferenciju „**Socijalni rad u službi korisnika**“, održanu 19.10.2016.g. u hotelu Holiday u organizaciji KJU „Porodično svajetovalište“ i Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo. Na konferenciji je učestvovalo preko 90 učesnika iz institucija, općinskih službi i nevladinih organizacija koje se bave socijalnim radom, kao i predstavnici Odsjeka za socijalni rad Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Cilj konferencije bio je unapređenje djelatnosti socijalnog rada kroz jačanje zajedničke saradnje kako bi građani Kantona Sarajevo imali što kvalitetnije usluge socijalne zaštite.

Također, Savjetovalište je svojim aktivnostima u okviru obilježavanja Dječije nedjelje u Kantonu Sarajevo za 2016. godinu dalo doprinos ovom programu, kako kroz izradu Programa obilježavanja Dječije nedjelje sačinjenog u ime Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, tako i kroz realizaciju vlastitog projekta „Porodica kroz film“ koji je promovirao porodične vrijednosti.

U ovoj godini intenziviran je i partnerski oblik rada sa osnovnim i srednjim školama Kantona Sarajevo u okviru kojeg je realizirana **101 radionica i 60 predavanja za 2061 korisnika usluga** primarne prevencije.

Još jedan značajan rezultat jeste istraživanje o ponašajnim ovisnostima i ovisnostima o psihoaktivnim supstancama koje je obuhvatilo **1183 ispitanika**, a koje je predstavljeno kroz priručnik “Putokazi u zdravije društvo” i koje kao takvo može služiti stručnjacima kao osnova za kreiranje različitih preventivnih aktivnosti.

U saradnji sa resornim ministarstvom i Zavodom za izgradnju Kantona Sarajevo, uz istaknuto kontinuirano lobiranje direktora Savjetovališta, intenzivirane su aktivnosti u proceduri izgradnje objekta KJU „Porodično savjetovalište“.

Kada je u pitanju savjetodavno-terapeutski rad, tokom 2016. godine evidentan je povećan broj usluga koje su pružene građanima iz ovog domena.

Korisnicima savjetodavno-terapeutskog tretmana pruženo je ukupno **4865** različitih usluga.

Pruženo je **1780** usluga **terapijskog rada**, **983** usluge **savjetovališnog rada**, te **323** usluge **dijagnosticiranja problema**.

Pružene su **662** usluge **intervencija putem telefona**. Ove usluge pružene su korisnicima koji su bili uključeni u savjetodavno-terapeutski tretman kao i osobama koje su bile suočene sa različitim problemima, ali nisu bile spremne za uključivanje u kontinuirani tretman.

Realizirano je ukupno **2817 seansi** savjetodavno-terapeutskog tretmana.

Kontinuiranim savjetodavno-terapeutskim tretmanom obuhvaćeno je ukupno **607 korisnika** od čega 389 na individualnom, 176 na dijadnom, 38 na porodičnom i četiri na nivou grupe.

Korisnici, sa kojima je savjetodavno-terapeutski tretman završen tokom 2016. godine, ocijenili su korisnost tretmana prosječnom ocjenom **4,76** (na skali od 1 do 5). Od ukupnog broja korisnika, koji su dobili uslugu savjetodavno-terapeutskog tretmana tokom izvještajnog perioda, njih **91,4%** je procijenilo da je došlo do promjene njihovog ponašanja tokom tretmana, dok **96,8%** korisnika smatra da je u toku tretmana došlo do promjene načina na koji se nose sa problemom koji je bio u fokusu terapijskog rada.

VI PROGRAMSKA ORIJENTACIJA ZA NAREDNI PERIOD

U fokusu svoga djelovanja KJU „Porodično savjetovalište“ će i u 2017. godini imati brigu o porodici, a kroz pružanje psihosocijalnih usluga u okviru primarne i sekundarne prevencije.

U **primarnoj prevenciji** aktivnosti su postavljene u formi projekata, uglavnom su kontinuirane, a za 2017. godinu planirana je realizacija ukupno 13 projekata.

Projekti su postavljeni na način da obuhvataju populacijske skupine različitih životnih dobi, a realizirat će se kroz razna stručna predavanja, održavanjem radionica i na drugi sličan interaktivan način. Također, važan dio aktivnosti će biti i istraživanja odnosno ispitivanja raznih psiho-socijalnih pojava koja će se realizirati po potrebi, a njihovi rezultati bi mogli poslužiti kao osnova za postavljanje novih projekata sa novim usmjerenjima i krajnjim ciljem pružanja podrške i zaštite porodici.

Sekundarna prevencija/**savjetodavno-terapeutski rad** podrazumijeva pružanje odgovarajućih usluga korisnicima, zainteresiranim građanima, koji se jave i zatraže pomoć iz ovog segmenta. Usluge će se pružati u sigurnom i povjerljivom ambijentu u skladu sa profesionalnim standardima psihoterapije i uz poštivanje etičkih principa u ovom radu (posebno principa **povjerljivosti** podataka koji se odnose na korisnika i sadržaj tretmana, te principa **dobrovoljnosti** dolaska i uključivanja u tretman).

KJU „Porodično savjetovalište“ će i u 2017. godine raditi na iniciranju i učešću u aktivnostima saradnje u mreži među organizacijama i institucijama koje u svom radu tretiraju temu porodice ili njenih članova. Jedna od značajnijih aktivnosti u ovom polju u narednoj godini bit će i promocija inkluzivne kulture u školama „ZaJedno“ gdje će se sa učenicima, nastavnicima i roditeljima raditi na promociji razvijanja pozitivnog odnosa prema drugom i drugačijem. Specifičnost ove aktivnosti će biti direktno uključivanje u interaktivne radionice i edukacije predstavnika udruženja osoba sa invaliditetom i to predstavnika Saveza „Sumero“, Udruženja slijepih Kantona Sarajevo, Udruženja distrofičara Kantona Sarajevo, Udruženja gluhih Kantona Sarajevo i Udruženja oboljelih od multiple skleroze Kantona Sarajevo.

S obzirom na značaj zakonskog uređenja psihoterapijske djelatnosti, u 2017. godini će se intenzivirati i aktivnosti na javnom zagovaranju za donošenje Zakona o psihoterapiji.

Pored navedenih poslova, nastojanja Ustanove će i dalje biti intenzivna na planu promotivno-propagandnih djelatnosti, i to kroz izradu i distribuciju raznih informativnih materijala, objavu važnih sadržaja na web stranici a posebno putem neposrednog učešća stručnjaka Ustanove u popularnim TV i radio emisijama gdje će gostovati u vezi sa aktuelnim stručnim temama.

VII KONTINUIRANI POSLOVI

Poslovi primarne i sekundarne prevencije, promotivi te opći poslovi postavljeni su i realiziraju se kao kontinuirane aktivnosti Ustanove.

VIII PREGLED UNUTRAŠNJE ORGANIZACIJE, KADROVSKE I MATERIJALNE OSPOSOBLJENOSTI

Pravilnikom o radu KJU „Porodično savjetovalište“ sistematizirano je ukupno **32 izvršioca (27 VSS, 4 SSS i 1 NK)** raspoređena u četiri organizacione jedinice, i to:

- a) Odjeljenje za savjetodavno-terapeutski rad - 14 izvršilaca;
- b) Odjeljenje za razvojno-istraživačke poslove i socijalne inovacije -8 izvršilaca;
- c) Odjeljenje za strateško planiranje, promociju i odnose sa javnošću - 4 izvršioca i
- d) Odjeljenje za pravne, finansijske i opće poslove - 6 izvršilaca.

U dosadašnjem periodu popunjeno je ukupno **21 radnih mjesta** u organizacionoj strukturi Porodičnog savjetovališta i to:

- u Odjeljenju za savjetodavno-terapeutski rad ukupno **6 radnih mjesta**: šef Odjeljenja, 2 stručna savjetnika, 2 viša stručna saradnika i 1 stručni saradnik;
- u Odjeljenju za razvojno – istraživačke poslove i socijalne inovacije popunjeno je ukupno **7 radnih mjesta**: šef Odjeljenja, 2 viša stručna saradnika i 4 stručna saradnika;
- u Odjeljenju za strateško planiranje, promociju i odnose sa javnošću popunjena su **2 radna mjesta**: 1 stručni savjetnik i 1 referent;
- u Odjeljenju za pravne, finansijske i opće poslove ukupno **6 radnih mjesta**: šef Odjeljenja, stručni saradnik za pravne, opće i kadrovske poslove, viši referent za finansije, tehnički sekretar, vozač putničkog vozila -domar i kurir – spremačica.

Što se tiče zastupljene spolne strukture uposlenih u KJU „Porodično savjetovalište“, u radnom odnosu se nalazi 7 muškaraca i 14 žena.

Na stručnim poslovima, u smislu bazične djelatnosti kojom se bavi Ustanova, zastupljene su sljedeće profesije: dipl. socijalni radnik, dipl. psiholog, prof. pedagogije, prof. pedagogije i psihologije, prof. filozofije i sociologije i prof/mr sociologije.

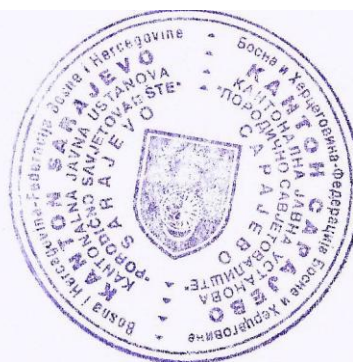
Osim znanja iz bazičnih profesija, znatan broj zaposlenika posjeduje i certificirana znanja, vještine i tehnike psihoterapijskog odnosno savjetovališnog rada.

Što se tiče materijalne osposobljenosti za obavljanje djelatnosti, i dalje se ističe za prioritarno rješavanje problema radnog prostora u kojem Ustanova obavlja djelatnost, budući da se radi o prostoru od cca 200 m², neadekvatnom za ovu vrstu poslova koji se obavljaju, a troškovi zakupa ovog prostora budući da je iznajmljen, iznose 24.000,00 KM na godišnjem nivou.

IX NAČIN OSTVARIVANJA SARADNJE U MREŽI

KJU „Porodično savjetovalište“ je i 2016. godinu obilježilo intenzivnom saradnjom sa drugim organizacijama i institucijama na području Kantona Sarajevo, a mnoge zajedničke aktivnosti rezultirale su i zaključivanjem novih protokola/sporazuma o saradnji. Konkretno aktivnosti detaljno su prikazane pod tačkom 3.6. Izvještaja.

Sarajevo, 05.04. 2017. godine
Broj: 01- 35-1- 239 /17

DIREKTOR
Senad Alić
Senad Alić, prof.